

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EKONOMICKÉ ŽURNALISTIKY

Vývoj názorů Václava Klause na Evropskou unii
Development of Václav Klaus's Ideas about European Union

Student: Ondřej Nečas

Vedoucí bakalářské práce: Doc. PhDr. PaedDr. Milan Sekanina, CSc.

Ostrava 2014

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra ekonomické žurnalistiky

Zadání bakalářské práce

Student:

Ondřej Nečas

Studijní program:

B6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor:

7202R020 Ekonomická žurnalistika

Téma:

Vývoj názorů Václava Klause na Evropskou unii
Development of Václav Klaus's Ideas about European Union

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Evropská unie pohledem Václava Klause
3. Mediální obraz Václava Klause ve vztahu k Evropské unii
4. Využití řešení problematiky v žurnalistice
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratek

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

KLAUS, Václav. *My, Evropa a svět*. Praha: Fragment, 2013. 179 s. ISBN 978-80-253-1755-6.

KLAUS, Václav. *Evropská integrace bez iluzí*. Praha: Knižní klub, 2011. 151 s. ISBN 978-80-242-3326-0.

KLAUS, Václav. *Evropa Václava Klause*. 2.vyd. Praha: Knižní klub, 2004. 208 s. ISBN 80-242-1239-0.

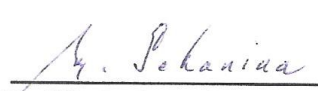
Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

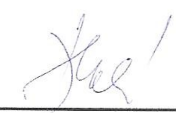
Vedoucí bakalářské práce: **Doc. PhDr.PaedDr. Milan Sekanina, CSc.**

Datum zadání: 22.11.2013

Datum odevzdání: 09.05.2014

Doc. PhDr.PaedDr. Milan Sekanina, CSc.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a ke zpracování využil pouze zdroje v této práci uvedené.

Ostrava, 9. 5. 2014

.....
Ondřej Nečas

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval vedoucímu své bakalářské práce Doc. PhDr. PaedDr. Milanu Sekaninovi, CSc. za odborné připomínky a vedení práce.

Obsah

1	Úvod.....	4
2	Evropská unie pohledem Václava Klause	6
2.1	Historie evropské integrace	6
2.2	Stupně evropské integrace	10
2.3	Od pádu komunismu k přihlášce do Evropské Unie	11
2.4	Od přihlášky ke vstupu do Evropské unie.....	15
2.5	Od vstupu do EU až do dubna 2014.....	22
3	Mediální obraz Václava Klause ve vztahu k Evropské unii	33
3.1	Klausův prostor v médiích	33
3.2	Referendum o vstupu do EU	34
3.3	Ratifikace Lisabonské smlouvy	35
4	Využití řešené problematiky v médiích.....	38
4.1	Úvodní článek.....	38
4.2	Interview	42
4.3	Anketa	45
4.4	Recenze	47
5	Závěr.....	49
	Seznam použité literatury	51
	Seznam zkratk.....	55
	Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	Chyba! Záložka není definována.

1 Úvod

„Celých 23 let byla má tvář dnes a denně v televizi či jiných médiích. V naší zemi asi není nikdo, kdo mne nezná, což bohužel vůbec neznamená, že ví, jaké názory zastávám, a že jim rozumí. Úsilí tyto názory vysvětlovat nesmí nikdy přestat,“ napsal ve své knize *My, Evropa a svět* do předmluvy bývalý prezident Václav Klaus (2013, s. 7). Toto přání se mu budeme v této práci snažit splnit. Budeme se ale zabývat jen jeho názory, které se týkaly procesu evropské integrace a snažit se zjistit, jestli se v průběhu času nějak výrazně změnily.

Cesta České republiky do Evropské unie se začala formovat již krátce po sametové revoluci v roce 1989 a mezi politiky, kteří do tohoto procesu promlouvali, byl i Václav Klaus. Jeho politická historie začala v roce 1989, kdy se stal federálním ministrem financí a v roce 1991 i místopředsedou vlády České a Slovenské Federativní Republiky. V červnových parlamentních volbách roku 1992 vyhrál se stranou ODS, kterou spoluzaložil a stal se předsedou vlády. Z této pozice v lednu roku 1996 podal přihlášku ke členství v Evropské unii do rukou italského premiéra Diniho, který v tom pololetí předsedal Evropské unii.

Přístup Václava Klause k evropské integraci byl zpočátku, i přes některé výtky a obavy, spíše kladný. Viděl Českou republiku jako rovnocenného partnera pro Evropskou unii a tvrdil, že máme Evropě co nabídnout. Postupem času se však ledacos změnilo. Jak v Evropské unii, tak v mysli Václava Klause.

Hlavním cílem této bakalářské práce je sledovat vývoj myšlenek, názorů a postojů Václava Klause ve vztahu k Evropské unii od devadesátých let minulého století až po současnost. Vedle toho také najít v českých médiích články, které se týkají evropské problematiky a zjistit, jak je v nich Klaus zobrazován. Celá práce je následně členěna do těchto tří částí:

- nastínění problematiky evropské integrace a analýza Klausových názorů o EU na základě dostupné literatury
- analýza vybraných článků v českých médiích, které se týkají problematiky EU a Klause;
- použití řešeného tématu v žurnalistice.

V první části bakalářské práce se zaměřujeme na evropský integrační proces, který začal po druhé světové válce. Připomínáme zde důležité smlouvy, které formovaly Evropskou unii až do dnešní podoby. Vedle toho také vysvětlujeme, kolik forem evropské integrace rozlišujeme a jak se vyvíjely. To totiž potřebujeme jako nutný základ pro následující podkapitoly, ve kterých sledujeme, jak se k EU vyjadřoval Václav Klaus. K tomu nám slouží jeho projevy a články, které byly vydány v knižní podobě, a vybrané články z jeho osobní webové prezentace na internetových stránkách www.klaus.cz. Sledujeme zde jeho vývoj názorů a postojů v období od roku 1989 až po současnost. Využíváme zde metodu historického popisu, analýzy a komparace.

V následující druhé části této práce budeme využívat česká média a budeme zjišťovat, jak o Klausovi a jeho názorech informují širokou veřejnost. Jelikož je 25 let moc dlouhý časový úsek, tak jsme se zde zaměřili především na zprávy z období ratifikace Lisabonské smlouvy, pro které jsme použili tištěnou verzi deníku Lidových novin a pro zprávy z období referenda o vstupu ČR do EU deník Právo a internetové zpravodajské servery Novinky.cz a iHNED.cz. V této části práce využíváme metodu analýzy obsahu.

V poslední části využíváme řešení problematiky v žurnalistickém pojetí a téma evropské integrace stylizujeme pro čtenáře dnešního tisku. Úvodní článek pojednává o současných problémech v EU, například euroskeptismu, který není jen doménou Klause. Následuje anketa, kde se zeptáme českých občanů, jak jsou s EU spokojeni oni. Pro interview jsme si vybrali Ing. Petra Macha, Ph.D., který je předsedou euroskeptické Strany svobodných občanů a byl Klausovým poradcem. V samotném závěru této části najdeme recenzi knihy Evropská integrace bez iluzí, kterou napsal v roce 2011 Václav Klaus.

Doufáme, že tato práce poslouží k vytvoření celistvého obrazu o tom, jak se v průběhu času vyvíjely myšlenky a postoje Václava Klause

2 Evropská unie pohledem Václava Klause

2.1 Historie evropské integrace

Rok 1945 a ukončení druhé světové války znamenal začátek nové etapy evropské spolupráce. Ukázalo se, že sjednocení Evropy v jeden velký celek za použití zbraní a síly je cesta, která přináší více škody než užitku. Proto v té době Altiero Spinelli¹, Winston Churchill², Robert Schuman³ a Jean Monet⁴ se snažili přesvědčit občany svých zemí, aby vstoupili společně do nové etapy ve směřování Evropy. Do Evropy, ve které by vytvořili nový řád, který by byl založen na rovnosti všech států, společných zájmech občanů a smlouvách, které by zaručovaly dodržování práva. V důsledku poválečného uspořádání Evropy se však jednalo pouze o území západních států Evropy pod vedením USA. Velkou měrou do tohoto uspořádání promluvil v roce 1947 Marshallův plán hospodářské pomoci pro válkou zasažené země v Evropě ze strany USA. Státy západní Evropy jej přijaly a zpočátku o něj byl zájem i v Československu. Jenže po jednání československé vládní delegace v Moskvě a přes Stalinův tlak byla původní myšlenka k připojení se k Marshallově plánu revidována. Tím se ČSR připojila k východnímu sovětskému bloku a postupem času ztratila ekonomické kontakty se západními státy. Účastníci Marshallova plánu však již v roce 1949 měli své hospodářství na zhruba předválečné úrovni.

Prvním společným poválečným zájmem evropských států, které proti sobě stály ve druhé světové válce, bylo vytvoření úřadu, který by kontroloval hospodářský sektor týkající se významných válečných surovin. V roce 1950 navrhl francouzský ministr zahraničí Robert Schuman vytvoření Evropského společenství uhlí a oceli. V roce 1951 pak byla podepsána Belgií, Itálií, Francií, Nizozemskem, Lucemburskem a Spolkovou republikou Německo tzv. Pařížská dohoda zakládající toto společenství. Smlouva vstoupila v platnost v roce 1952 a byla uzavřena na 50 let. Tento návrh se setkal s velkým úspěchem a uhlí a ocel, do té doby významné vojenské symboly, se

¹ Italský politik (1907-1986), který na konci války založil v Itálii Evropské federální hnutí

² Britský důstojník, válečný zpravodaj a premiér (1874-1965). Jako jeden z prvních vyzýval k vytvoření „Spojených států evropských“.

³ Francouzský politik (1886-1963).

⁴ Francouzský politik (1888-1979). Podílel se se Schumanem na vytvoření ESÚO.

staly nástrojem pro usmíření a mír. Mezi hlavní cíle tohoto společenství patřila kontrola zejména německých průmyslových válečných odvětví, racionalizace výroby a růst zaměstnanosti a životní úrovně členských států.

V roce 1955 se integrační proces po předložení návrhu zemí Beneluxu o hlubší hospodářské spolupráci výrazně posunul dál. V roce 1957 byly podepsány 2 tzv. Římské smlouvy, které vstoupily v platnost v roce 1958. Ta první se týkala zřízení Evropského hospodářského společenství (EHS) a druhá Evropského společenství atomové energie (Euratom). Cílem EHS bylo prohlubovat hospodářskou spolupráci mezi členy a přispívat k ekonomickému růstu pomocí vytvoření společného trhu. V roce 1968 byla ve členských státech zavedena celní unie. Euratom se stal prvkem pro jadernou energetiku a podporu atomového výzkumu, který měl vést ke zvýšení bezpečnosti jaderných zařízení a hlavně nadnárodní kontrole zacházení se štěpným materiálem v souvislosti s mírovým využitím atomové energie.

Jednou z významných změn byla i změna struktury všech tří společenství. Měla sice společné instituce (Parlamentní shromáždění a Soudní dvůr), ale ostatní (Rada ministrů, Komise a u ESUO Vysoký úřad) byly pro každé společenství samostatné. Proto byla v roce 1965 podepsána tzv. Slučovací smlouva, která vstoupila v platnost v roce 1967. Jejím obsahem bylo vytvořit jednotné orgány pro všechna Evropská společenství.

Rychlý a úspěšný rozvoj těchto společenství vedl k prvnímu rozšíření. V roce 1973 se rozhodly přistoupit 3 státy – Irsko, Velká Británie a Dánsko. Ve stejné době však světová ekonomika začínala stagnovat díky hlubokým hospodářským krizím v surovinové a potravinové oblasti. Nejznámější jsou krize ropné z roku 1973 a 1979. Docházelo tak i ke stagnaci evropské integrace a postupně narůstaly vlny europesimismu. Evropská společenství však již vystupovala na mezinárodní scéně a přes dohody a smlouvy se s Africkými zeměmi snažila zahájit ekonomickou spolupráci a rozvojovou pomoc. V Evropě se integrační proces zesílil až v osmdesátých letech, kdy následovala další vlna přistoupení nových států do Společenství. V roce 1981 to bylo Řecko a v roce 1986 Španělsko a Portugalsko. Celkově se počet zemí ve Společenství zvýšil na 12. Jedinou malou změnou, kterou

dodnes mnoho lidí ani netuší, bylo vystoupení Grónska, jakožto teritoria Dánska, ze Společenství v roce 1985. Na základě referenda se tamější obyvatelé rozhodli vyčlenit z unijního území.

Dalším oživením evropské integrace bylo pod předsednictvím Jacquese Delorse vydání tzv. Bílé knihy o dokončení jednotného evropského trhu, který měl být dokončen do konce roku 1992. Společenství tak tento nelehký projekt přijalo a zahrnuje do Jednotného evropského aktu, který byl podepsán v roce 1986 a vstoupil v platnost v roce 1987. Byl to dokument, který revidoval po třiceti letech první verzi Římských smluv a znovu vnesl do procesu integrace silný impuls. Velkou událostí však bylo i „*padnutí železné opony*“ v roce 1989 a sjednocení Německa o rok později.

V této době členské státy Společenství vyjednaly postupně novou smlouvu, kterou v Maastrichtu roku 1991 přijala Evropská rada. Byla to „*Smlouva o Evropské unii*“, která vstoupila v platnost po dramatickém ratifikačním procesu, protože Dánsko ji v prvním referendu odmítlo, v listopadu v roce 1993. EHS se tímto přejmenovalo na Evropské společenství a smlouva přinesla i nové oblasti mezinárodní spolupráce. Vymezila také ambiciózní cíle, např. vytvoření měnové unie do roku 1999, zavedení evropského občanství a nových společných politik (zahraniční a bezpečnostní). Mimo jiné bylo v roce 1991 dohodnuto vytvoření i Evropského hospodářského prostoru (EHP), do kterého se zapojily i země Evropského sdružení volného obchodu (ESVO), složeného ze Švýcarska, Lichtenštejnska, Norska a Islandu. Smlouva však vešla v platnost až v roce 1994, protože Švýcaři nejdříve smlouvu v referendu odmítli.

Rok 1995 přinesl další rozšíření ES o nové členy. Stali se jimi Finsko, Rakousko a Švédsko. Celkem tedy už tvořilo Společenství 15 států a země východního bloku již nad členstvím pomalu začínaly přemýšlet. I proto vznikla další smlouva, která byla v roce 1999 podepsána v Amsterdamu. Měla přinést např. pružnější přizpůsobení se mezinárodním a ekonomickým změnám a zvýšení efektivnosti jednotlivých institucí EU spolu s novými systémy pro přijímání nových členů. Revidovala zakládající Římské smlouvy, avšak žádných razantních změn nepřinesla.

Rok 2000 znamenal vytvoření „*Lisabonské strategie*“, která si dala za cíl, aby v následujících deseti letech bylo modernizováno hospodářství Evropské unie, aby obstálo na světových trzích a dohnalo náskok, který měly Spojené státy americké. Jedním z hesel této strategie byla konkurenceschopnost. Došlo ke zvýšení investic do vzdělání obyvatelstva, špičkových technologií a výzkumu. Jenže už v roce 2005 bylo konstatováno, že Evropa do deseti let USA nepředehžene.

V roce 2000 se konal v Nice vrcholný summit Evropské rady, kde se vedly debaty o fungování evropských institucí po přijetí nových členů. Smlouva z Nice upravovala přidělování křesel v Evropské komisi, zvyšovala počet křesel v Evropském parlamentu, rozšiřovala většinový způsob hlasování a kladla za cíl, aby se EU zaměřila v procesu rozšiřování unie na nejlépe připravené kandidátské země. Smlouva je v platnosti od února roku 2003. Mezitím již doběhla všechna jednání s kandidátskými zeměmi a nic nebránilo tomu, aby v roce 2004 přistoupily. Tímto se rozrostla EU o 10 členů (ČR, Estonsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovensko, Slovinsko) na celkových 25. Následovaly v roce 2007 Bulharsko s Rumunskem. Poslední rozšíření bylo loňské, kdy přistoupilo Chorvatsko. EU se rozrostla na zatím konečných 28 členů. V tuto chvíli jsou kandidátskými zeměmi Turecko, Makedonie, Černá Hora, Island a Srbsko.

S tak velkým rozšířením EU začaly vzrůstat obavy, jestli budou všichni členové brát evropskou integraci vážně, jestli nezůstane pouze u rozšíření pásma volného obchodu bez výraznější mezistátní spolupráce. Proto byl předložen návrh o společné evropské ústavě. Tato ústava byla v roce 2003 vypracována a v roce 2004 schválena Evropskou radou. V roce 2005 ale byla odmítnuta referendem ve Francii a Nizozemsku.

Smlouva o Evropské unii a Smlouva o fungování Evropské unie, u nás dobře známá díky Václavu Klausovi, se nazývá Lisabonská smlouva, je jednou z posledních velkých a významných evropských smluv a procházela podobně dramatickým vývojem jako o pár let dřívější evropská ústava. Tato smlouva vznikala během německého předsednictví v roce 2007 a podepsána byla během portugalského v druhé polovině roku. Samotný proces ratifikace tohoto dokumentu členskými státy byl ale pomalejší a nepříliš hladký. Nejdříve se čekalo, jak dopadne

referendum v Irsku, kde byl tento dokument poprvé odmítnut a později na Václava Klause. Druhé irské referendum však dopadlo kladně a Klaus s výjimkou pro Benešovy dekrety podepsal také. Smlouva vešla v platnost 1. prosince 2009.

2.2 Stupně evropské integrace

Zatímco předchozí kapitola krátce shrnula historický sled událostí, které formovaly EU do dnešní podoby, tak v této kapitole se budeme věnovat samotnému procesu evropské integrace. Integrace je však velmi rozsáhlý a poměrně náročný proces, který není nijak pevně stanoven. Proto se zaměříme jen na ekonomickou integraci EU. Tu lze rozdělit podle modelu, který odpovídá aktuální situaci, na sedm stupňů. Každý přechod z nižšího stupně na vyšší znamená odevzdání části své suverenity. Vše se však děje na základě smluv, které státy podepisují dobrovolně.

První stupeň se nazývá pásmo volného obchodu. Je to ten nejméně rozvinutý stupeň integrace, kdy dojde k pouhému odstranění cel a kvót. Členským zemím však zůstane možnost tvorby vlastních cel a obchodní politiky vůči nečlenským zemím. Druhý stupeň vytváří celní unii členských států. Členské země již vystupují vůči vnějšku jako jeden celek. Třetí stupeň nazýváme primární hospodářskou unií. V tomto stupni jsou ve členských zemích nastolovány společné politiky a jsou eliminovány překážky, které brání volnému pohybu výrobních faktorů (práce a kapitálu). Čtvrtý stupeň rozvíjí primární hospodářskou unii o odstraňování neviditelných překážek trhu, kterými jsou technické normy, zdravotní předpisy nebo daňové rozdíly. Pátý stupeň je formativní hospodářská a měnová unie, kdy dochází k zavedení jednotné měny a společné měnové politiky. Šestý stupeň označován jako komplexní hospodářská a měnová unie je stupeň, kam nyní EU směřuje. Jedná se o vytvoření společné fiskální politiky. Sedmý stupeň hospodářsko-politické unie je zatím pouhou vizí. Jeho cílem však je vytvoření evropské federace či samostatného evropského superstátu.

Česká republika vstupovala do EU v roce 2004, kde právě probíhal pátý integrační stupeň. Jelikož však každý vyšší stupeň integrace obsahuje i ten nižší, musela ČR zahrnout do svého právního řádu v době vstupu desítky nových zákonů.

2.3 Od pádu komunismu k přihlášce do Evropské Unie

„Většina Středo a Východoevropanů pochopila, že sametová revoluce a pád komunismu není dar, nebo poukázka na z nebe padající blahobyt, ale obrovská příležitost, kterou buď uchopíme, nebo ne.“ (Klaus, 2004, s. 5)

Krátce po sametové revoluci se v naší zemi formuloval přístup o zapojení se do evropských institucí se sloganem *„Zpátky do Evropy“*. Dle přesvědčení Klause naše země vždy byla a je součástí Evropy a neměli bychom být zbaveni výhod, které členství v evropských institucích přináší. Chtěl, abychom byli aktivními členy, kteří by měli mít do směru budoucího evropského vývoje co říct. Důvodem jeho tvrzení byla úspěšně proběhlá transformace ČSFR na samostatnou Českou a Slovenskou republiku, jejíž součástí bylo bezproblémové rozdělení měnové unie. Další transformační úkoly, mezi které patřilo vytvoření standardního systému politických stran fungujících v parlamentní demokracii nebo formování tržní ekonomiky, rychlé privatizace, zajištění makroekonomické stability a liberalizace a deregulace, učinily z ČR stabilního a spolehlivého partnera pro evropské instituce.

Počátky evropské integrace vnímal Klaus kladně a na konferenci Evropa a my, konané na jaře roku 1994 v Praze, mimo jiné pronesl: *„Sdílíme stejné evropské hodnoty jako naši západní sousedé a spolu s nimi věříme ve význam, důležitost a pozitivní vliv procesu evropské integrace.“* (Klaus, 2004, s. 16) Také si přál, abychom se stali členy evropských institucí, co nejdříve to bude možné.

Podle Klause samotná evropská integrace byla směřována ke sjednocení a unifikaci Evropy, což on odmítal. Jeho představou o budoucí integraci zemí východního bloku bylo především to, aby se Evropa integrovala hlavně ekonomicky a hospodářsky. V žádném případě by nemělo jít o jakékoliv snahy vytvořit z Evropy jednu velkou federaci, která by se měla stavět ekonomice USA nebo Japonska. Oddůvodňováno to bylo tím, že 41 let žil v něčem podobném, kde bylo vše řízeno centrálně z jednoho místa, daleko do těch, kterých se to skutečně týkalo. Poukazoval i na historické události, kdy veškeré pokusy o jedno velké sjednocení a vytvoření velkých evropských říší vždy skončily špatně.

Mezi nejdůležitější integrační procesy by mělo podle něj patřit dosažení volného trhu a volného obchodu a odtržení se od idejí intervencionismu a byrokracie. Výzvou pro celou Evropu by mělo být i nalezení nejsprávnějšího obsahu a směru integrace, který by vedl k dlouhodobému udržení rovnováhy. V tomto viděl, díky úspěšným transformačním procesům, právě ČR jako aktivního člena, který nechce jen přijímat, ale také dávat.

V první polovině devadesátých let, kdy se snažily země východního bloku o začlenění do evropských institucí, uvažoval Klaus o tom, že by proces samotné integrace mohl být prováděn ve dvou či více rychlostních stupních. Především z toho důvodu, aby se některé státy necítily být tlačeny někam, kam nechtějí, ale také proto, že do pomalu jedoucího vlaku je možno naskakovat lépe než do velmi rychle rozjetého supervlaku. Integrace by tak určitě měla být vedena samotnými státy bez možnosti ohrožení nějakým jednorozměrným ideologickým snažením jedné strany.

Postup evropské integrace byl ovlivněn v roce 1991 podepsáním Maastrichtské smlouvy. O tomto se Klaus vyjádřil jako o přímočarém a unifikačním tvrzeném procesu vnitřního stmelování západoevropské integrace. Podepsání smlouvy viděl jako záminku k tomu, aby nebyla ohrožena evropská centralizace a unifikace nově přichozími státy východního bloku, jelikož byly ještě příliš smělé do problémů vývoje Evropy hovořit. Tato smlouva znamenala posun od hospodářských a ekonomických témat k politickým otázkám a poukazovala na budoucí těžkopádnost celé Evropské unie.

Ve svém projevu, který přednesl před parlamentním shromážděním Rady Evropy v lednu roku 1995, zmínil potřebnost jasné, silné a transparentní vize, která by měla být spojena s vizí společnosti. Chtěl svobodnou Evropu a instituce, které by zvyšovaly svobodu lidí žijících v Evropě. Neměly by to být instituce, které by se nás snažily řídit, kontrolovat a koordinovat, nebo nám dokonce vnucovat vlastní hodnoty. Instituce by měla být vždy pouhým nástrojem k dosažení cíle a ne cílem samotným. Kromě toho by vize měla mít i strategii ke svému naplnění, která by měla být proveditelná, spravedlivá a důvěryhodná. Přirovnání zde lze najít k transformačním pokusům evropských postkomunistických zemí, kde byly strategie neproveditelné, vyskytly se velké rozdíly mezi těmi, kteří získávali a ztráceli a především byly spjaté s

nedostatečnou důvěryhodností politiků. První vize, která vznikla po druhé světové válce, spočívala v nutnosti zabránit opakování dalšímu válečnému konfliktu. Ta je v současné době nahrazována podle Klause vizí evropanismu, k vytvoření nové identity koordinované z jednoho centra. Na tuto vizi by však stále mělo být třeba Evropanům odpovídat na dotazy a rozptýlovat jejich pochybnosti. Závěrem přesto ujistil, že se Česká republika bude chtít aktivně integračního procesu účastnit a co možná nejdříve se stát plnohodnotným členem Evropské Unie.

O tom, že má evropská integrace více možných podob a ne všechny mohou být podle něj správné, poukázal Klaus ve svém vystoupení v rámci konference britské Konzervativní strany v Blackpoolu v roce 1995: *„Jsem eurooptimistou, pokud se týče budoucnosti a celkového pozitivního dopadu evropské integrace, ale také jsem eurorealistou, pokud se týče možnosti sjednotit Evropu pod jedním ideologickým praporem.“* (Klaus, 2004, s. 45)

Vedle témat, která se týkala evropské integrace, byla i myšlenka zavedení jednotné evropské měny. K tomuto tématu se stavěl Klaus již od počátku diskuzí negativně. Od největších propagátorů bylo slyšet z úst podle něj jen výhody. Otázkou ale zůstávalo, jestli všechny výhody, o kterých strůjci Eura hovoří, převýší všechny nevýhody, které s tímto problémem souvisí. Vedle výhod, mezi které bezesporu patří vytvoření jednoho velkého trhu, odpadnutí transakčních nákladů a kurzových rozdílů v účetnictví, jsou i nevýhody, kterých se obával a které nebyly skoro vůbec vnášeny do společných diskuzí o jednotné měně. Klaus tvrdil, že podle ekonomické teorie by měly být splňovány určité podmínky, jinak není společná měna vhodná. Podmínkami byly existence mobility výrobních faktorů, shodné a stabilní ceny, vysoká vzájemná otevřenost mezi jednotlivými částmi měnové unie a měla by existovat jednotná hospodářská politika pro všechny státy, které by se do tohoto zapojily. Některé podmínky by splněny být mohly, jiné ve viditelné budoucnosti nikoli. Rozhodně není dobrým příkladem porovnávat Evropu s USA, kde tyto podmínky jsou splněny úplně všechny. Podle Klause se tak z jednotné evropské měny stává projekt spíše politický.

Jednou z významných událostí devadesátých let bylo v lednu roku 1996 předání oficiální žádosti České republiky o vstupu do EU. Učinil tak samotný Václav Klaus, v té době jako předseda české vlády, v Římě, kde ji předal do rukou italského

premiéra Diniho, který předsedal v tomto pololetí Evropské unii. Tento akt označil za něco víc než jen pouhou symboliku a bral ho dle svých slov za opravdu vážný okamžik. Na půlstoletí probíhajícím evropském procesu integrace považoval náš zájem za zřejmý, jasný a nezvratný.

Méně jasné podle něj ale bylo to, jak bude vypadat EU ve chvíli, kdy se staneme její součástí. Evropské myšlenky se staly postupně doménou jedné zainteresované skupiny politiků a diplomatů, kteří byli nazýváni termínem eurokrati. Ve chvíli, kdy se EU měla rozrůstat o další členy, často padaly otázky, jestli má být nějakým způsobem EU reformována. Klaus se k tomu vyjádřil tak, že reformovat by se mělo ve chvíli, kdy přestává něco fungovat a pokládal si otázku, jestli se nachází EU právě v takovéto situaci. Jistou změnou pro něj bylo to, že rozhodovací proces probíhá snadněji v šesti státech, než v budoucích dvaceti a více. Bylo by podle něj určitě špatně, kdyby se jednomyslný systém hlasování přeměnil na většinový. Státy by tímto přicházely o svou suverenitu a zřejmě by nebyl krok správným směrem tuto změnu diskutovat jako pouhou technickou záležitost. Další reformy by se měly podle něj týkat i římské a maastrichtské smlouvy. Zatímco první se týkala liberalizace a vytváření společného trhu, druhá pohlížela na integraci jako na unifikaci. Důležité by mělo být na tyto smlouvy nahlížet a zjišťovat, co bylo špatně a co by mělo fungovat lépe. Nestačí říct jen to, co chceme právě teď. Velmi ho trápilo, že tyto otázky o možných reformách EU nejsou dostatečně ostře kladeny.

Jako příklad posunu k většinovému hlasování zde lze uvést vypuknutí nemoci „šílených krav“ ve Velké Británii a následných opatřeních. Zatímco zcela legitimním způsobem by bylo zavedení zákazu dovozu tohoto masa do členských zemí, tak provedla EU něco, co Klause velmi zneklidnilo. EU zakázala Velké Británii maso ze své země vyvážet a to i přesto, že vedle čtrnácti států, které byly pro tento návrh, byl jeden proti. Tímto byl porušen princip jednomyslnosti a podle Klause to vede k posunu od partnerství národů ke konceptu evropského státu, kde je hrozbou ztráta suverenity jednotlivých zemí a posun k nadstátnímu rozhodování velmi vzdáleného od jednotlivého občana.

2.4 Od přihlášky ke vstupu do Evropské unie

Na každoročním setkání politiků, finančníků, byznysmenů a vědců z celého světa v Davosu se v roce 1997 diskutovalo o tématu Evropa 2007. Klaus se k tomu vyjádřil tak, že Evropa bude moci být za deset let úspěšná pouze v případě, že bude úspěšná v následujících třech oblastech:

- dokončení transformace bývalých komunistických zemí střední a východní Evropy,
- shoda EU na nové podobě integračního procesu,
- odstranění či výrazné omezení nadměrných regulací, byrokratizace a odstranění přebujelého státu blahobytu, který má demotivační účinky a začíná být ve většině zemí finančně neudržitelný.

První bod viděl Klaus daleko optimističtěji než ostatní diskutující z ostatních zemí. Poukazoval na přetrvávající zjednodušený pohled a neznalost faktů o těchto zemích. Ve druhém bodě však působily optimističtěji ostatní. Klaus sice věřil, že bude dokončena forma jakéhosi nového většinového hlasování a také projekt Eura a měnové unie, ale právě k tomuto se stavěl více kriticky. Ze zkušenosti z federace Československa a jeho následného rozpadu tvrdil, že bude i v EU problém s přerozdělováním finančních prostředků mezi jednotlivými členskými zeměmi. *„Daňový poplatník za polárním kruhem nebude příliš dobrovolně chtít financovat ostrůvek v Egejském moři či zaostalý region v bývalé komunistické zemi.“* (Klaus, 2004, s. 66) I tento problém by však měl být do desíti let nějak zvládnut, ale měl by být více řešen. Zato třetí bod podle něj nebyl nikdy diskutován a pokud už ano, tak ne zcela dostatečně. Současná byrokracie, přelegislativovanost a štědrý sociální systém je brán jako něco neměnného a nezměnitelného.

Jedním z pojmů, který byl ke konci minulého století často skloňován, byla konkurenceschopnost. EU chtěla dosáhnout toho, že se vyrovná ekonomicky USA nebo asijským státům. Podle Klause však nemůže být konkurenceschopný stát či kontinent. Vždy se musí jednat o firmu, která něco produkuje nebo spotřebovává. Obával se, že za pojmem konkurenceschopnost se skrývá i snaha o zásahy EU do ekonomiky, respektive jednotlivých firem. *„Jedná se o pokus někoho říkat firmám zvnějšku, co by měly dělat a to – jak nám socialismus ukázal snad více než dostatečně – prostě nejde.“* (Klaus, 2004, s. 69) Klíčem k ekonomickému úspěchu by podle něj měla být produktivita, efektivnost, nové nápady a invence. Místo snah o

státní intervence bychom měli liberalizovat, deregulovat a privatizovat. Jen tak by se dala dohnat podle něj dominance Ameriky a jihovýchodní Asie.

O historických událostech evropské ekonomické integrace smýšlel Klaus vždy především pozitivně: *„Vznik EHS byl v poválečné Evropě výrazem tehdejšího dějinného optimismu, byl výrazem víry v bezproblémovou budoucnost integrujícího se světa, byl výrazem víry v pokrok a ve vědecko-technologickou revoluci, a byl současně výrazem důvěry v obrovské možnosti státní intervence. Stalo se jistým symbolem prosperujícího svobodného světa, kontrastujícího s upadajícím světem reálného socialismu.“* (Klaus, 2004, s. 73) Obával se však toho, jak bude po podepsání Maastrichtské smlouvy následující integrační proces probíhat. Původní Římská smlouva o celní unii a společném trhu totiž byla relativně levná záležitost, protože předpokládala, že integrace bude především hospodářská a založena na vzájemné spolupráci členských států. S předpoklady pro pozdější integraci zahraniční a bezpečnostní politiky a vytvoření jednotné evropské měny souvisely vysoké náklady, které podle něj představovaly jeden z problémů. Obzvláště u vytvoření společné měnové unie vyzdvihoval problémy, které souvisely s nutností provádět obrovské finanční transfery mezi členskými zeměmi měnové unie, aby docházelo k odstranění ekonomických rozdílů a nerovnováh. To si však nedovedl představit bez vytvoření společné politické unie, která by toto řídila.

V roce 1999, deset let od pádu komunistického režimu v zemích východní Evropy, byl Klaus přesvědčen o tom, že vstup ČR do EU je díky ekonomickým přínosům výhodný. Jak pro nás, protože jsme dle jeho slov ekonomikou tržní a otevřenou, která nemůže stát mimo jednotný vnitřní trh, tak také pro EU, protože náš vstup nijak výrazně nezatíží evropský rozpočet. *„Do Evropské unie nevstupujeme proto, abychom mohli čerpat peníze ze strukturálních fondů. Chceme tam vstoupit proto, že máme sebevědomí spolurozhodovat o tom, co se v Evropě a Evropské unii děje a jak bude dále postupovat integrační proces.“* (Klaus, 2004, s. 101) Integrační proces by však chtěl vést tak, aby byl založen na svobodném trhu, dobrovolných vztazích členských států a také na ekonomickém a politickém transatlantickém propojení, které považuje za společné kulturní dědictví. Jenže se svým liberálním pohledem na budoucí vývoj integrace byl na evropském poli spíše v opozici. Jako jeden z mála upozorňoval na nadprůměrný počet evropských institucí a jejich

nejasně definované pravomoci, přebujelou byrokratizaci a jejich nekontrolované rozhodování, čímž byl přiřazován k extremistům. Evropě totiž podle něj vládl „*měkký socialismus (s lidskou tváří) dnešní evropské levice*“. (Klaus, 2004, s. 115) Když chtěl pro rozhodnutí o vstupu do EU uspořádat referendum, aby mohli rozhodnout právě občané, kterých by se tento krok dotýkal v budoucnu nejvíce, tak se tomu evropský komisař pro rozšiřování unie Verheugen podle něj hlasitě divil.

Klaus tvrdil, že na rozšíření EU o další státy, které již podepsaly asociační dohodu, ještě není unie připravená. Často podle něj zaznívaly i názory, že současné země by měly tvořit tvrdé jádro a nově přistupující země by se měly stát pouhými periferiemi. Na tuto otázku, jestli by se naše země s takovým způsobem spokojila, byl několikrát tázán. „*Odpověděl jsem, že už jsme na periferii za komunismu byli a že teď konečně chceme být Evropany první kategorie.*“ (Klaus, 2004, s. 123) Evropa se však podle něj dostala i do další nebezpečné a nepřehledné křižovatky. Zatímco integrace směřovala k unifikaci Evropy bez ideové podpory a potřebných silných evropských politiků, kteří by uměli obyvatelům Evropy odpovídat na všechny dotazy, tak poukazoval na to, že například rozdělení Československa (zrušení měnové a politické unie, ke které EU naopak směřovala) znamenalo nejen velké politické zklidnění, ale také důležitý pozitivní psychologický efekt. Jediné sjednocení, které se v devadesátých letech odehrálo, tak bylo to Německé, které ale mělo své základy ve společných historických a kulturních bodech. Za zmiňování těchto událostí si ale vysloužil vždy označení nacionalisty, což však bylo podle něj omylem. „*Jsme v těchto otázkách svědky nesmírného zjednodušování, nálepkování a karikování všech názorů, které se odváží vybočit z mainstreamového uvažování,*“ řekl na přednášce v německém Freiburgu v roce 2000 (Klaus, 2004, s. 128). V integračním procesu viděl velmi odlišný pohled zájmu eurokratů od zájmů běžných obyvatel Evropy. Neviděl tam již onu původní myšlenku, aby bylo zabráněno válkám, ale viděl tam dle jeho slov naivní víru rozhodující skupiny evropských politiků o tom, že větší Evropa je „*lepší, silnější, efektivnější, konkurenceschopnější a snad i demokratičtější.*“ (Klaus, 2004, s. 132)

V mezidobí od podání přihlášky do EU a skutečným vstupem státu do této mezinárodní organizace zveřejňovala každým rokem Evropská komise zprávu, která zhodnocovala připravenost kandidátských zemí na vstup do unie. Klausovi na tom

vadilo to, že tímto vydaným textem se kandidátský stát postavil do role žáčka, který čeká na své hodnocení od přísného učitele. Viděl v tom však, na základě výstupů, že se nejedná o skutečné zhodnocení ekonomické situace zemí a připravenosti, nýbrž jen politické zhodnocení. Ekonomicky nejvyspělejší Slovinsko a Česká republika by mohly podle něj vstoupit bez významných potíží do unie okamžitě, jenže podle zprávy z roku 2000 byly zařazeny až za Polsko, Maďarsko a Estonsko. Mnohem důležitější tak podle něj byly geopolitické váhy s úspěšným lobováním a pečlivě zabudovanými vazbami na Rakousko a Německo. Samotné zprávy vydávané Evropskou komisí pro něj znamenaly nesmírné ponížení a pro suverénní zemi nepřijatelné. Považoval za důležité tyto postoje odmítnout. Tento postoj ale v českém politickém prostředí nebyl žádoucí. *„Když volám – spolu s hrstkou dalších – po našem sebevědomém postoji a po důsledném prosazování našich vlastních zájmů, jsem levicovými intelektuály v našich médiích málem kamenován.“* (Klaus, 2004, s. 139)

V tomto mezidobí také připomněl, že vstupem do EU bychom měli získat všechny čtyři svobody, na kterých je postavena poválečná myšlenka evropské integrace. Jenže především s volným pohybem pracovních sil pro všechny budoucí členské země se pojily z úst evropských představitelů komplikace. Liberalizace českého hospodářství v devadesátých letech u nás umožnila pracovat všem příslušníkům evropských států, například spoustě Ukrajincům, Polákům a Slovákům v zemědělství a stavebnictví. Otevřela se ale také členským zemím EU, máme zde jejich zaměstnance, kapitál, zboží i služby. Ale představitelé EU tvrdili, že by s následným opětovným otevřením trhu práce hrozily velké přesuny lidí z východu na západ. Klaus však byl přesvědčen o tom, že pokud by například v Německu nebo Rakousku byla poptávka po těchto pracovnících, proč by jim to měl nějaký politik zakazovat. Vítr však podle něj vanul trochu odjinud. *„Domnívám se, že to nejvíce trápí vlivné německé odborářské bossy a spolu s nimi ty levicové, sociálnědemokratické politiky, kteří zavedli a zuby nehty při životě udržují nákladný, byrokratický a konkurence neschopný stát.“* (Klaus, 2004, s. 142) Slova EU se tak stávají podle Klause nevěrohodná, když hledají jednostranné výhody pouze pro některé a ne pro všechny. Sám se jakéhokoliv masového přesouvání pracovních sil z Česka do západní Evropy neobával.

S počátkem nového tisíciletí se podle něj objevila na politické scéně nová ideologie, kterou nazývá evropeismus. Ta je produktem Maastrichtské smlouvy, která znamenala přechod od společenství suverénních států k unii, která je jim nadřazena. Tato ideologie podle něj pod záminkou zabránění válek a úspěšného soutěžení s jinými kontinenty uvolňuje ruce pro aktivity politiků a byrokracií k vytváření nového společenského řádu. Jenže tady se odkazuje na historiky, kteří dokazují, že jen vytváření národních států znamenalo klíčový předpoklad pro přetrvání liberálně demokratické společnosti. Tato ideologie pravděpodobně tenkrát zasáhla i do české poslanecké sněmovny. Když se vrátil Klaus z Bruselu, kde navštívil na konci roku 2001 Evropský parlament, byl osočován i českými politiky, že si dovil veřejně nastolit otázku, jestli by se neměl zastavit posun z mezivládního k nadnárodnímu rozhodování. K tomu se však na zasedání sněmovny vyslovil následovně: *„Táží se, kdo z nás dostal od občanů mandát, aby těžce vybojovanou a nedávno obnovenou suverenitu a identitu českého státu beze všeho a beze slova odhodil, a jednoznačně řekl, že má mandát, abychom se posunuli od mezivládnosti k něčemu úplně jinému.“* (Klaus, 2004, s. 156) Zdálo se mu tak, že v Česku narůstá nový pohled na vystupování českého politika v zahraničí, který by měl jen přitakávat mocným, tak jako se to dělo kdysi na jednáních ve Vídni, Berlíně, Moskvě a teď i v Bruselu. Sám však upřesnil, že on bude otevřeně hájit zájmy občanů naší země.

Klaus se pokoušel Brusel, který znal ze svých návštěv, popsat i nepoliticky. Panovala tam podle něj zvláštní atmosféra, kde se všichni navzájem chápou a podporují. Každý je tam ustaraný a upracovaný z konání dobra. Obětují se, aby se měl v EU každý dobře. Proto nedokáží chápat, když si někdo myslí, že tomu tak není a jedná s ním jako s pomateným nebo nemocným. Skutečný problém však podle něj nastává vždy až ve chvíli, kdy se koná nějaké jednání. Protože EU nemá jeden jazyk, je při jednání potřeba tlumočnicků. Těch se ale někdy nachází na jednáních více než jednajících. Jelikož se zúčastnil jednání v době, kdy nebyla ČR ještě členem unie, musel použít anglického překladu italštiny, které nerozumí moc dobře. Jenže zjistil, že překladatelka nepřekládá vše. *„Oběma směry se spousta vysloveného ztrácela, což ale nikomu nevadilo. Ono se totiž ani moc neposlouchá. Je to všechno jen jakási stínová hra, kterou stejně dohrají úředníci. A jsou to oni, kdo rozhodne.“* (Klaus, 2004, s. 162) Tento způsob rozhodování proto považoval za velmi riskantní a tvrdil, že bychom o něm měli více a poctivěji přemýšlet.

Zatímco původně Klaus nadšeně zastával heslo zpátky do Evropy, postupem času mu tento entuziasmus vyprchal. V tom mezidobí, kdy se na vstup do EU teprve čekalo, musely státy splňovat spoustu podmínek. Jednou z nich byl i zákon o státní službě. Ten podle něj měl přinést jen zabetonování současných úřednických struktur a posílení úřednické mentality, která zde přetrvávala od dob Rakousko-Uherska. Označil to jako zákon o byrokracii, do kterého nás tlačila jiná byrokracie, což samo o sobě vypovídalo i o stavu samotné EU. „*Jestli je o tom připravenost naší země ke vstupu do EU, pak je to s Evropou hodně špatné.*“ (Klaus, 2004, s. 169) Jako špatné viděl i to, že se v mnoha projevech evropských politiků často zmiňovaly USA jako špatný příklad pro Evropu. Termíny liberalismus a kapitalismus podle něj byly pro tyto lidi nepřijatelné. Jenže Klaus by americký model otevřenosti, odvahy k riziku, inovacím a individualismu rád viděl pro Evropu jako výzvu.

Jedním z klíčových momentů pro Českou republiku a integrační proces bylo i podepsání smlouvy o přistoupení ČR k Evropské unii, kterou Václav Klaus už jako český prezident podepsal 16. 4. 2003 v Athénách. Ve svém projevu na tiskové konferenci prohlásil: „*Jsme připraveni se podílet i na současném hledání budoucí podoby evropského kontinentu a místa Evropy v dnešním otevřeném a více a více integrovaném světě.*“ (2004, s. 173) Po tomto kroku následovalo v ČR ještě referendum o vstupu, kde Klaus nabádal občany, aby šli rozhodnout o další budoucnosti naší země, protože se podle něj jednalo o nejdůležitější polistopadové rozhodování, které přesahovalo svým významem standardní volby. Jenže jak před referendem, tak následně i po něm tvrdil, že členství ČR v EU nemá žádnou alternativu a náš vstup přirovnal k manželství z rozumu, nikoli z lásky.

S přicházejícím členstvím v EU se naskytla opět otázka společné jednotné měny, kterou by měla ČR v budoucnu přijmout. K tomu se stavěl opět záporně. Mimo nedostatků, na které poukazoval již dříve, zmiňoval, že očekávané ekonomické oživení a představy o zrychlení hospodářského růstu se v zemích eurozóny nenaplnily. Byl však přesvědčen, že problémy, které se při projektu evropské měny objevily, budou v budoucnu interpretovány jako důsledek nedostatečné měnové unifikace. Vycházel například i z vyjádření německého ministra financí Hanse Eichela, který byl přesvědčen, že je potřeba jednotného daňového systému. S tímto tvrzením se Klaus neztotožňoval. „*Takováto nepotřebná a kontraproduktivní*

harmonizace (a centralizace), která je pokusem eliminovat komparativní výhody jednotlivých členských zemí, je pro mne jedním z nejhroživějších prvků celého evropského integračního procesu.“ (Klaus, 2004, s. 189) Zastával také tvrzení, že každá země by měla mít možnost přizpůsobovat svůj měnový kurz a vlastní úrokové sazby.

Den před přistoupením do EU měl ve Španělském sálu Pražského hradu Klaus proslov, ve kterém prohlásil, že dnešní den je tečkou za jedním a půl desetiletím, které začalo heslem „*Zpátky do Evropy*“. A vedle úspěšného zapojení se do Rady Evropy nebo Severoatlantické aliance, považoval vstup do EU jen za vyvrcholení celého procesu. Závěrem však upozornil, že nevstupujeme do Evropy, jak se podle něj mnozí eurokraté snaží tvrdit, ale do Evropské unie, ve které bychom si měli dát za úkol, abychom neztratili svou identitu a nedošlo ke ztrátě atributů českého státu. „*Jsem optimista. Proto jsem přesvědčen, že v tomto našem dnešním úkolu, v úkolu dnes žijících generací, před minulostí i budoucností obstojíme a že této mimořádné chvíli využijeme v pozitivním směru.*“ (Klaus, 2004)

2.5 Od vstupu do EU až do dubna 2014

Na Evropském fóru v Rakouském Alpbachu pronesl Klaus po čtyřech měsících od vstupu ČR a dalších devíti zemí do EU své myšlenky. Mezi přínos tohoto rozšíření EU označil to, že se přistupujícím zemím dostalo pro ně významného politického uznání a potvrzení jejich vysoké politické i ekonomické úrovně, vyspělosti a stability. I když to podle něj mělo pouze symbolický a ne hmatatelný efekt, tak to znamenalo, že již státy dokončily svou éru postkomunistické transformace a dosáhly toho, o co se posledních 15 let snažily. Jiný krátkodobý přínos v přistoupení těchto států do EU k 1. 5. 2004 neviděl. Poukazoval naopak na to, že s rostoucím počtem členů roste i počet společných politik a aktivit, jejichž náklady nejsou nulové a také se tím zesiluje demokratický deficit rozhodování. O mnoha věcech tak podle něj bude rozhodováno ze vzdálených míst a přesun pravomocí od států k nadstátní organizaci považoval za nešťastné období jednadvacátého století. *„Někteří z nás se domnívají, že je to veliká chyba. Neříkají to ale proto, že by byli proti evropské integraci. Říkají to proto, že vědí, že lidskou společnost (a proto i Evropu) sjednocuje trh a další spontánně vznikající lidské aktivity a že ji nesjednocují žádné společné politiky (zemědělská, průmyslová, protimonopolní, zahraniční). Ty naopak Evropu rozdělují.“* (Klaus, 2004)

Rok 2004 označil Klaus jako rok ústavy EU, která je jen další z pokusů o posun směrem k evropskému superstátu, který by byl veden eurokraty, které nadefinoval jako neorganizovanou koalici lidí, která na unii pouze vydělává a žije z ní. Tato další snaha o unifikaci Evropy podle něj povede jen k dalším ztrátám, které Evropu poškodí a tím bude spíše ničena než budována. Se vznikem evropské ústavy by navíc pocházely v naší legislativě tři čtvrtiny rozhodnutí od někoho, s kým se nijak nespojujeme. *„My nevíme, jak vypadají, jak se jmenují, jak argumentují v Sedmičce nebo v Nedělní partii, takže depersonifikace, ztráta kontaktu je obudná a v tomto smyslu se opět dostáváme do něčeho, co jsme znávali a což je jistá kolektivní nezodpovědnost a neodpovědnost.“* (Klaus, 2004) Vedle tohoto problému s velkou vzdáleností mezi voličem a voleným, kdy z toho podle něj profitují jen aerolinky, které přepravují úředníky a politiky mezi metropolemi, poukázal na jasné odlišnosti s ústavou USA. Ta podle něj vznikala v éře osvícení, kdy dominoval souboj o individuální svobodu a dodržování lidských práv. Jenže ta evropská je podle něj produktem 20. století a socialistických ambicí. *„Zatímco americká ústava říká, co stát*

nesmí udělat občanovi, v dnešní evropské ústavě o tom není jedno jediné slovo. Evropská ústava říká, co všechno si jednotlivec smí nárokovat na státu, s dovětkem: na úkor jiných jednotlivců. To je tak koncepčně, diametrálně odlišný pocit, postoj, pohled, paradigma, že mě strašlivě trápí, když to není takto analyzováno.“ (Klaus, 2004) Nesouhlas s navrhovanou evropskou ústavou mimo jiné ztvrdil i tím, že ji nejel podepsat do Říma on, ale pověřil předsedu vlády ČR Stanislava Grosse a ministra zahraničních věcí Cyrila Svobodu.

Následné odmítnutí této evropské ústavy v Nizozemsku a Francii v roce 2005 pro něj bylo jasným impulsem k tomu, aby se celá Evropa znovu zamyslela nad svým smyslem a budoucím směrem evropské integrace. Bral to také jako varování. Evropské státy podle něj ještě nebyly připraveny tento velký krok k urychlenému budování sjednoceného superstátu přijmout za svůj. Na téma evropské ústavy podle něj měl být veden další dialog. Jedním z nich byl i ten na pražském hradě, kterého se zúčastnil předseda Evropské komise José Barroso. U obou však panovala v pohledu na tuto problematiku neshoda. *„Pan předseda myslí, že má Evropská ústava pozitivní added value. Já mám strach, že má přidanou hodnotu negativní.“* (Klaus, 2005) Neshodl se s ním ani v otázce, kterou evropská ústava nastolila, jaká míra přenesení rozhodovacích pravomocí ze státu na mezinárodní organizaci je ta správná. *„Jsme v nějakém bodě B, ale rozdíl je v tom, že – jestli to dobře interpretuji – se pan předseda domnívá, že máme putovat ještě dále za ten bod B, zatímco já říkám, že ten bod B už dávno překročil jakoukoliv optimální a rozumnou úroveň.“* (Klaus, 2005) Na tento velký krok k vytváření evropského superstátu podle něj nebyli připraveni ani sami obyvatelé EU. Tvrdil, že nevěří ideologii evropeismu, potřebnosti tvořit superstát nebo nutnosti rozhodovat v Bruselu. *„Existuje hluboká mezera mezi obyčejnými lidmi a politickými elitami EU, mezi reálnou a politickou Evropou. Lidé v Evropě se i dnes považují primárně za Čechy, Poláky, Švédy, Angličany, ne za Evropany.“* (Klaus, 2005) Neviděl tak žádný evropský lid (řecky demos), který je podle něj podmínkou pro vznik demokratické celoevropské entity. Proto neviděl ani žádný význam v tolik propagovaném unifikačním procesu.

Rok 2006 znamenal pro ČR volby do Senátu, Poslanecké sněmovny i zastupitelstev obcí, takže evropské dění na chvíli opustilo hlavní myšlenkové proudy většiny českých politiků. Klas se ale tématu EU nevyhýbal a poukazoval třeba na to,

že i když evropská ekonomika v tomto roce rostla, tak ekonomiky USA, Japonska a asijských zemí oproti Evropě rostly mnohem více. Snažil se proto nalézt nějaké příčiny. Jednou z nich označil nedotknutelný sociální systém, který nijak nemotivuje k pracovnímu výkonu a přeregulovaný trh, který se tak stává nefunkční. Za tyto názory však byl označen za politicky nekorektního a tehdejší francouzský prezident Jacques Chirac mu řekl, že chce do Evropy vrátit chudobu. „*Mne osobně to nesmírně frustruje. Připomíná mi to éru, kdy chtěl Leonid Brežněv spasit komunismus tzv. vědeckotechnickou revolucí jako náhražkou nezbytné systémové změny,*“ (Klaus, 2006) čímž reagoval například na návrh se zvyšováním počtů vysokoškoláků, jako součástí strategie ke zvýšení ekonomického růstu. A právě tvoření nové systémové změny, která by vytvořila alternativní cestu pro budoucnost EU, stále nepřicházelo na pořad dne. Podle něj nastávalo období přešlapování na místě, což byla strategie vedená evropeisty.

Evropská centrální banka slavila své desáté narozeniny v roce 2008 a Klaus vysvětlil, proč by se měla ČR stavět zdrženlivěji k připojení se do projektu evropské společné měny. Poukazoval na své poznatky, které zveřejňoval již v devadesátých letech. Tenkrát se opíral o ekonomické teorie optimální měnové unie, jejíž podmínky pro úspěšné fungování v zemích, které se měly do projektu zapojit, neviděl. Teď na ně jen poukázal, že byly správné. Jako největší problém, který do zemí eurozóny zavedení jednotné měny přineslo, označil inflaci. Zatímco ekonomická teorie uvažuje o tom, že pokud je v optimální měnové oblasti zavedena jednotná měna, existuje také jen jedna míra inflace. To se ale neprojevilo a některé země trápila inflace vyšší, což zabraňovalo její konkurenceschopnosti, některé zase trápila deflace a brzdilo to jejich ekonomický růst. Proto Evropská komise začínala k posílení prosperity tlačit k těsnějšímu navázání politické unie. Podle Klause však za slabý ekonomický růst, který se ale se spuštěním společné dostavil, nemohla jen měna samotná. „*Vedle eura je příčinou neuspokojivého ekonomického růstu také celková politika Evropské unie a neochota vlád provádět potřebné liberalizační a protržní reformy.*“ (Klaus, 2008)

Během předsednictví Německa byla přepracována původní evropská ústava, která byla během následujícího portugalského předsednictví podepsána v Lisaboně. Podle Klause byla původní ústava změněna tak, aby o jejím přijetí mohly rozhodovat

jen parlamenty bez referend občanů, což v případě původní ústavy, která měla nahradit i všechny předcházející smlouvy, v řadě států nešlo. I když podle Klause šlo v Lisabonské smlouvě o pouhé dodatky k již existujícím smlouvám, tak změnily původní smlouvy od základu, navíc se ze zamítnuté evropské ústavy zachovalo vše důležité. Zatímco však byla Lisabonská smlouva ratifikována ve většině členských státech téměř okamžitě, v Irsku se konalo referendum, které bylo neúspěšné a český postoj byl k otázce Lisabonské smlouvy zdrženlivý. Klaus tvrdil, že pokud bychom ukvapeně ratifikovali jakoukoliv mezinárodní smlouvu, nelze ji pak jednostranně zrušit a okamžitě od ní odstoupit. Současně s tím také řešil samotnou ratifikaci s Ústavním soudem. Lisabonská smlouva podle něj přenášela pravomoci na EU, která by touto smlouvou získala i svou právní legitimitu a český Parlament by byl omezen ve svých rozhodovacích pravomocích. Ústavnímu soudu proto kladl otázku, jestli umožňuje naše Ústava stát se součástí EU, která podle Lisabonské smlouvy bude mít charakteristické znaky státu federálního typu. Sám se odkazoval v Ústavě na článek 9, kde podle něj byl odstavec 2 *„Změna podstatných náležitostí demokratického právního státu je nepřípustná“* a 3 *„Výkladem právních norem nelze oprávnit odstranění nebo ohrožení základů demokratického státu“* (Klaus, 2009, s. 18) v rozporu s přijetím Lisabonské smlouvy. Navíc tento problém ratifikace Lisabonské smlouvy odkládal až za další případně úspěšné irské referendum.

Zatímco v devadesátých letech viděl Maastrichtskou smlouvu jako impuls k procesu unifikace Evropy, tak smlouva Lisabonská podle něj měla nastartovat proces, kdy bude na konci Evropská unie suverénní a bude státům i občanům určovat pravidla. Jako alarmující však považoval to, že tato ztráta české suverenity a dalších členských států není v textu Lisabonské smlouvy uvedena jasně. *„Omezení svrchovanosti je nastoleno skrytě, implicitně, je zašifrováno v nepřehledných člancích a ustanoveních. Lisabonská smlouva, vstoupí-li v platnost, zmocní – aniž by to evropská veřejnost tušila – orgány Evropské unie, aby svým rozhodováním libovolně omezovaly svrchovanost členských zemí. To nelze přijmout,“* (Klaus, 2009, s. 19) pronesl při jednání Ústavního soudu. Poukazoval na to, že by mohl být shora prosazen zákon, který by žádný národní parlament neschválil, čímž by docházelo k oslabení demokracie.

Lisabonskou smlouvu Klaus nakonec ratifikoval. Po druhém úspěšném referendu v Irsku byl jeho podpis poslední, který této smlouvě chyběl. I když tvrdil, že by bylo možné, aby si v celé Evropě stál osamoceně za svým, politický význam by to asi nemělo. Proto pak i přes nesouhlas s výsledným rozhodnutím Ústavního soudu, že Lisabonská smlouva není v rozporu s českou Ústavou, svým podpisem smlouvu potvrdil. Uplatnil však výjimku, aby Listina práv EU nebyla v ČR součástí Lisabonské smlouvy, protože se obával žalob odsunutých sudetských Němců. Smlouva vešla v platnost k 1. prosinci roku 2009.

Kromě schválení Lisabonské smlouvy se v roce 2009 stalo i to, že v první polovině tohoto roku předsedala Radě EU Česká republika. Stalo se tomu navíc ve chvíli, kdy světovou ekonomiku zasáhla krize. Tu Klaus považoval v EU jen jako pouhý důsledek ambiciózních hrátek politiků s trhem. *„Pokusy některých politiků vinit trh, a nikoli sebe sama jsou nepřijatelné a musí být rezolutně odmítány.“* (Klaus, 2009) Tvrdil, že chyby státu jsou vždy větší než chyby trhu a doufal, že česká vláda bude prosazovat omezování protekcionismu a větší liberalizaci místo dalších regulací. Domníval se, že další a další regulace způsobí jen prohloubení recese, do které se EU dostávala. Opět ale dodával, že by se mělo odstupovat od směru ke stále těsnější unii a myšlenek centralizace. Začal také sílit jeho hlas vůči novým politikám, které měly vést k odstranění globálního oteplování. *„Unikátnost dnešní úrovně globálních teplot není prokázaným faktem. Vysvětlení faktorů, které přispívají ke globálnímu oteplování, není příliš jasné a přesvědčivé.“* (Klaus, 2009) Veškeré pokusy, které měly brzdit klimatickou změnu, například pomocí boje proti emisím CO² považoval za zbytečné. Poukazoval především na to, že lidé jsou dostatečně adaptibilní a s těmito malými změnami klimatu se nemají problém vypořádat. Proto se podle něj měla i česká vláda snažit vyvarovat těmto ekologickým problémům. Jenže pád české vlády v průběhu předsednictví EU znamenal, že se i během tohoto půlročního předsednictví vyměnili i zástupci ČR v této zastupující pozici.

Během svých vystoupení v institucích EU Klaus nepřímě přirovnával fungování EU k Sovětskému svazu. Například během českého předsednictví řekl ve svém projevu v Evropském parlamentě: *„V obvyklém parlamentním systému je část podporující vládu a část opoziční, ale to v Evropském parlamentu není. Zde je prosazována alternativa jen jedna a kdo uvažuje o alternativě jiné, je považován za*

odpůrce evropské integrace. V naší části Evropy jsme ještě nedávno žili v politickém systému, kde byla jakákoli alternativa nepřípustná a kde proto žádná parlamentní opozice neexistovala.“ (Klaus, 2009) Obával se i toho, že čím rychlejší a hlubší proces evropské integrace bude, ohrozí se tím vše pozitivní, čeho bylo během posledních padesáti let dosaženo. Úspěch EU podle něj tkvěl v tom, že názory a hlasy členských zemí měly stejnou váhu a žádný nemohl být nechán nevyslyšen. Proto by se měli všichni snažit o to, aby nebyl projekt EU v budoucnu vnímán tak, že mu budou všichni nuceni se podříditi. „*Velmi snadno a velmi rychle bychom se ocitli zpět v dobách, o nichž jsme si zvykli říkat, že už dávno patří minulosti.*“ (Klaus, 2009) Jenže zjistil, že se svým názorem je opět velmi osamocen. Na summitu EU-Latinská Amerika v Madridě podle něj všichni měli pozitivní názor na globální vládnutí, regulaci trhu a zazněla tam i myšlenka o vytvoření nového ekonomického a finančního světového řádu. Francouzský prezident si podle něj všímal i obrovského ekonomického potencionálu EU a Latinské Ameriky a navrhoval spojení se, aby společně překonali ekonomiku USA.

V roce 2010 Klause budoucnost Evropy trápila. Zapomněla podle něj na to, že příčinou její výjimečnosti vždy byla úcta k různorodosti, její založení na svobodě a demokracii nebo pochopení, že musí být více rozhodovacích center, ne jen jedno hlavní imperiální město. Historie se podle něj byla utvářena spontánně, a souhlasil s názorem, že žádný složitý systém nesmí být projektován, protože tak vzniknou problémy. Tuto přirozenou evoluci podle Klause narušila francouzská revoluce, později velká říjnová a Hitler. „*Ve stínu těchto velkých revolucí probíhalo ‚drolení‘ Evropy (nikoli jako kontinentu, ale jako systému), které pod novými ‚ismy‘ pokračuje i dnes.*“ (Klaus, 2010) Tím je tak právě ona různorodost Evropy díky čím dál tužší centralizaci likvidována a projekty sociálně-tržní ekonomiky podle něj rozbíjí jak ekonomický, tak i sociální systém.

Integrační proces se tak podle něj dostal do slepé uličky. Vzrůstaly počty veřejně formulovaných projevů nesouhlasu s vývojem a i samotné země si pokládaly otázku, kudy a kam v Evropě jít. Integrační proces už tak podle něj v roce 2011 hájila jen zájmová koalice, který byla na EU existenčně závislá – politici, úředníci a jiné skupiny na EU napojené. Do své knihy Evropská integrace bez iluzí napsal mimo jiné i to, že existuje skupina lidí, kteří sní stejně jako Karel Marx o sjednoceném lidu a o

odumření státu. Jediný rozdíl od Marxe ale spatřoval v tom, že zatímco on čekal, že spása přijde od dělnické třídy, tak tito lidé naznačují, že spása přijde od nich. Také zde napsal, jakého jsou názoru ohledně otázky evropské integrace. *„Evropská integrace je dobro, ať se v ní děje cokoliv, ať se věci daří nebo nedaří, ať je kritiků více či méně, ať se Evropská unie jako instituce lidem jakkoliv vzdaluje a odcizuje, ať jsou náklady na udržování jednotlivých integračních projektů jakkoliv vysoké, ať se původní přísliby efektů evropského integrování jakkoliv odlišují od reality.“* (Klaus, 2011, s. 10)

Jedním z těchto špatných integračních kroků, kde se výsledky minuly s předpokládanými přínosy a eurokraté to popírali, byl posun EU k Evropské měnové unii. Krize, která vypukla s platební neschopností Řecka, kdy požádalo Mezinárodní měnový fond o finanční pomoc, byla podle Klause brána evropskými politiky velmi nevázně, že se nic krizového neděje, že stačí pouze udělat pár kosmetických úprav a dostaví se ekonomický růst a z krize se snadno dostane ven. Sám se ale odkazoval i na obyčejné lidi, kteří prý viděli, že je potřeba provést důraznou změnu, která by obsahovala několik reforem. Ze svých zahraničních cest a návštěv evropských diskusních fór ale viděl, že to nikdo z politiků nechce, že současný stav jim vyhovuje. V tom je podle něj podporovala nezodpovědná média nebo umělci a vědci, kteří byli obdařováni štědrými granty. Tento mezistav, kdy se nic neděje a pouze se přešlapuje na místě, podle něj může nějakou dobu přežívat, ale bude to stát ekonomické zaostávání za zbytkem světa.

Veškerou vinu evropské dluhové krize ale nesvaloval jen na Řecko. Byla to EU, kdo schválil řecké členství a rozšíření měnové unie i o Řecko. A byla to EU, kdo systém jednotné měny vyprodukoval. Klaus poukazoval především v této souvislosti na měnový kurz, který byl pro vstup do eurozóny nestejně vhodně nastaven. Zatímco v Německu to vedlo k tomu, že kurz byl nižší, než ekonomika vyžadovala a získali tak výhodu pro svůj vývoz, v Řecku to vedlo ke zdražení vývozu a vyvolání pocitu bohatství a zvýšenému dovozu a půjčování si. Němci tudíž vyváželi, investovali a bohatli, Řekové dováželi, opomíjeli na produktivitu práce a ztráceli konkurenceschopnost. Otázkou však pro něj zůstávalo, kdo řecké dluhy zaplatí. Státy (daňoví poplatníci) nebo samotní věřitelé, kteří nezodpovědně půjčovali? Banky si podle něj totiž v době americké hypoteční krize zvykly na to, že i ony mohou být

zachraňovány. Proto viděl vytvoření měnové unie jen jako nestabilní mezistav mezi EU a něčím, co by mělo teprve přijít. Zmiňoval Evropskou finanční nebo fiskální unii a jako konečnou definitivní fázi Evropskou politickou unii.

Jenže v dalším prohlubování evropské integrace již neviděl žádný dostatečně velký přínos. Argumentoval tím, že v první fázi integrace otevírání se a vytváření pásma volného obchodu se dosáhlo vždy největšího uspokojení všech. Až s postupnou administrací docházelo k potížím. Snahy o regulaci, řízení nebo kontrolu trhu považoval za chybnou. Ztotožňoval se s názorem, že kdysi bylo Evropské společenství úkolováno svými členskými státy, kdežto dnes je to v případě EU naopak. Čím dál těsnější a hlubší integraci popsal ekonomickou teorií, kde podle něj platí *„nemilosrdný zákon klesajících mezních výnosů. Více nepřináší více, nýbrž po překročení jisté hranice přináší méně, ne-li nic.“* (Klaus, 2010, s. 85) Báł se ale toho, že eurokraté si představují, že s čím dál hlubší integrací se celkový ekonomický přínos stále zvětšuje.

S dluhovou krizí, která byla podle Klause jen důsledkem špatně nastaveného systému Evropské měnové unie, se snažila najít EU nějaká řešení. Jednalo se o onen již výše zmiňovaný postup k Evropské fiskální unii. První takovou smlouvou měl být pakt rozpočtové odpovědnosti, který náš tehdejší předseda vlády Petr Nečas a britský předseda vlády David Cameron nepodepsali. Klaus se k tomu také vyjadřoval tak, že by byl poslední, kdo by byl proti přísné rozpočtové disciplíně. Považoval ale za zbytečné, aby to kdokoliv komukoliv nějakým způsobem zvenku nařizoval. Navíc v této smlouvě viděl další krok k přechodu k fiskální unii a dalšímu oslabování suverenity členských zemí. Tento krok zásadně odmítal. Jelikož však podle něj byla současná EU ve slepé uličce, očekával velkou politickou změnu. Obával se, že pokud nepřijde organizovaně od politiků, tak může vzniknout spontánně, konfliktně a chaoticky, což by mohli přinést daleko vyšší náklady. Místo toho ale politikové podle něj stále snaží dojít ve slepé uličce až co nejdál. Podle něj vede pouze cesta zpátky na křižovatku, protože prodlužovat vše minulé znamená prodlužovat krizi do nekonečna. *„Tím se zabývám již léta či desetiletí a mnozí to slyšet nechtějí, protože pořád přetrvává téměř komunistická víra v to, že ekonomické zákonitosti neexistují a že politika může diktovat ekonomiku. Proto mám obavu, že racionální výzvy k ekonomickým změnám a reformám k ničemu vést nemohou.“* (Klaus, 2013, s. 83)

Později ale upřesnil, že místo dílčích reforem ekonomického a politického systému musí dojít k zásadní transformaci. Kdy by mělo dojít především ke změně smýšlení a o uvědomění si hloubky existujících problémů. K tomu však ze strany EU nedochází a model ekonomicko-sociální ekonomiky stále přetrvává. Klaus k tomu připomněl i to, že EU produkuje jen čtvrtinu světového hrubého domácího produktu, ale polovinu světových sociálních výdajů sama financuje. Poukazuje ale i na to, že veškeré krize a nedostatky, které integrační proces provází, jsou interpretovány jako nedostatečně těsná a neúplná integrace, ve které by se mělo pokračovat ještě hlouběji, že jen tak se krize překoná. Tento nastolený trend, kdy se z integrace suverénních národních států stala unifikace s cílem vytvoření politické unie, považoval Klaus za největší omyl. Podle něj se tuto integraci snaží prosadit osvědčené evropské elity i proti vůli občanů a členských zemí EU. Proto bude následující směr evropské integrace zdrojem rizika a nejistoty i pro Českou republiku.

Zatímco v raných devadesátých letech byl v otázce evropské integrace Klaus optimistou, v roce 2013 tvrdil: *„Integrace, která měla být zárukou míru v Evropě, se ve své dnešní podobě naopak stává živou půdou pro hrozící vzájemné konflikty.“* (Klaus, 2013, s. 191) Evropu označil jako kontinent, který je ekonomicky pomalu rostoucí až skoro stagnující a kde jsou pošlapávány hodnoty a tradice, které umožňovaly v historii vzestup. Proto ve své knize Česká republika na rozcestí – Čas rozhodnutí nastínil několik možností, jak směřovat dál. Jako variantu A zde navrhl pokračování v dosavadním přístupu. Česká republika by tak dávala najevo, že se chce stát členem eurozóny, po vstupu do něj by platila všechny záchranné fondy, orientovali bychom svou ekonomiku stále více jen na země EU a podpořili všechny návrhy na vytvoření fiskální a politické unie, kdy bychom už jen plně odevzdali všechny své pravomoci do Bruselu. Variantou B by bylo snažení se o změnu EU. Ta by měla proběhnout právě zásadní systémovou změnou, kterou popsal jako návrat před přijetím Maastrichtské smlouvy, kterou považuje za vstup do slepé uličky. Důležité by však bylo, aby podobný názor o slepé uličce integrace sdílely i jiné členské země a abychom nebyli osamoceni v boji s odstraňováním regulací, nadbytečné unifikace a omezování nákladů sociálního státu a boje proti klimatu. Měli bychom se zabývat otázkou, zda si ponechat svou měnu a mít možnost samostatné měnové politiky. Pro variantu C zde navrhl poměrně radikální řešení – vystoupení z EU. To především proto, abychom mohli bez přesvědčování partnerů v EU deregulovat trh a navrátit tak

podnikání zpátky svobodu. „*Takové změny s naším členstvím v současné EU slučitelné nejsou.*“ (Klaus, 2013, s. 222) Členství v této organizaci tak bral jako překážku v tom, abychom se jakkoliv smysluplně pohnuli směrem vpřed. Jenže všechna takováto slova jsou pro prý brána jako svatokrádež a rouhání, které vyvolává děs. Odpovídáno je navíc strašením, že jako malá země uprostřed Evropy zůstaneme osamoceni bez přátel, spojenců a trhu. To ale viděl jen jako pouhé strašení a místo toho tvrdil, že by to mohl být pro EU velmi přínosný experiment, pokud by se pokusila opustit poměrně stabilní země, jako je ta naše. „*Vystoupení z EU proto vůbec nemusí být jednostranným krokem s fatálními důsledky, jimiž jsme stále strašeni. Naopak, může být v oboustranném zájmu a může proběhnout kooperativně.*“ (Klaus, 2013, s. 225) Situace, kdy by nějaký stát EU opustil, by prý mělo pozitivní efekt na fungování EU. Naskytla by se tak příležitost, jak vrátit zpátky evropskou integraci, která je založena na principu vzájemné spolupráce suverénních zemí. Tím by se možná eliminoval byrokratický režim, který EU přivedl tam, kde se teď právě nachází.

K příležitosti desátého výročí od vstupu ČR do EU poskytl Klaus ČTK rozhovor, ve kterém se vyjádřil kromě stavu EU i k samotným postojům současné české politické reprezentace vůči EU. Ty označil jako eurohujerství, pro které neslyšel žádný argument. Vnímá to jako prohru svou, ale také jako prohru pro deset milionů občanů ČR. Za největší změnu, která v EU proběhla během posledních deseti let, označil Lisabonskou smlouvu, kdy podle něj přestala být EU Evropou států, ale stala se Evropou provincií či gubernií. Nepříliš kladně hovořil i o tom, jak moc užitečné byly finanční příspěvky EU, které k nám přitékaly. V rozhovoru poukázal na částku, která činí 300 miliard. Jenže vzápětí dodal i to, že daná částka znamená zhruba pouhé jedno procento z našeho HDP. Navíc spousta peněz stojí cesty úředníků a politiků do Bruselu, platy těchto úředníků pro evropské záležitosti. Za sporný označil i přínos dotací, které se podle něj používají ve velkém například na stavby cyklostezek, se kromě křivení trhu v ČR stávají hlavním zdrojem korupčního prostředí. Tvrdil, že všechny tyto náklady, které nejsou pouhý příspěvek do EU, který ministerstvo financí odesílá, ten čistý přínos negativně vyvažuje. Za negativní považuje i to, jak je se zástupci malých zemí v EU zacházeno. V rozhovoru uvedl příklad ze zasedání Evropské rady. „*Já zodpovědně prohlašuji, že v momentu, kdy mluví zástupce nějaké malé evropské země, představitelé těch tzv. evropských*

velmocí si čtou noviny, baví se se sousedem, telefonují ze svého mobilního telefonu, chodí po sále si vzít kávu, čaj či nějaké občerstvení, vycházejí ze sálu telefonovat. Ve velkém počtu případů, já myslím, že prostě ty malé země nejsou poslouchány, a už vůbec ne malé nové země, myslím tím země, které přišly do Evropské unie ze střední a východní Evropy.“ (ČTK, 2014) Vše podle něj dopadá tak, že se představitelé Francie a Německa vytratí z jednacího sálu, něco spolu projednají, napíší klíčové body, které potom jeden z nich přečte a vzápětí je to již většinou přijato. Toto vnímá Klaus jako deficit v demokratickém jednání v EU. Zatímco v roce 2004 považoval otázku, jak hlasoval v referendu o vstupu ČR do EU, v moderní demokracii za přinejmenším nezdvořilou a neslušnou, v rozhovoru řekl, že tenkrát hlasoval pro nevstoupení do EU. V devadesátých letech, kdy podával do EU přihlášku, prý ale jinou možnost neměl. „Já si dobře vzpomínám na debaty tehdejší doby, nechcete-li jít s tímto evropským mainstreamem, znamená to, že chcete jít s běloruským Lukašenkem nebo srbským Miloševićem? To byla atmosféra, ve které jsme se pohybovali v 90. letech, a myslím, že jiná varianta prostě nebyla.“ (ČTK, 2014)

Závěrem této kapitoly, ve které jsme zjistili, že Klausovy názory se od těch z devadesátých let liší, dodáme jen jednu jeho myšlenku, která se týká toho, že i on se může mýlit a je si toho vědom: „Jsem připraven přijmout, že mé analýzy či popisy různých událostí či jevů jsou chybné, ale případná mylnost analýzy není pesimismem. Ze stejných důvodů odmítám nálepky europesimisty či klimaskeptika. Vždy jsem byl a nadále jsem přesvědčen, že povinností člověka je pozorně se dívat a před různými nepříjemnými jevy nepřivírat oči.“ (Klaus, 2013, s. 9)

3 Mediální obraz Václava Klause ve vztahu k Evropské unii

3.1 Klausův prostor v médiích

Václav Klaus se objevoval v médiích od sametové revoluce velmi často. Ze svých politických funkcí ovlivňoval životy všech občanů ČR a dostával se k nim skrze televizní obrazovku, rozhlasové přijímače, noviny a později i internetové zpravodajské servery. V této části bakalářské práce se zaměříme pouze na média tištěná a internetová. Abychom se mohli dané problematice věnovat trochu hlouběji, tak jsme vybrali dvě témata, kterým se média věnovala déle. V prvním případě se podíváme na články z deníku Právo a internetových zpravodajských serverů Novinky.cz a iHNED.cz z doby, kdy prezident podepsal přístupovou smlouvu do EU, po které následovalo referendum. V druhém případě se podíváme na proces ratifikace Lisabonské smlouvy, který vzbudil i mezinárodní pozornost, a všechny pohledy z EU se upíraly na Klause. On sám dnes považuje Lisabonskou smlouvu za největší změnu, která nastala v posledním desetiletí. Na tuto problematiku nahlédneme v Lidových novinách.

V novinách se objevovaly od devadesátých let i spousty samostatných článků, které se týkaly Klause a EU. Jednalo se ale pouze o témata, která vydržela v médiích nejdéle pár dnů. Velká pozornost mu byla věnována především z oblasti české politické scény. Až v polovině minulého desetiletí si média začala všímat i jeho výroků na adresu globálního oteplování. Například v Lidových novinách z 25. září roku 2007 nastolili jako hlavní téma čísla globální oteplování, protože měl Klaus projev na summitu OSN v New Yorku, který této problematice věnoval. Ve zmíněném čísle byl rozhovor s ministrem životního prostředí Martinem Bursíkem ze Strany zelených, který je zastáncem tohoto boje s globálním oteplováním. Došlo tím tak ke konfrontaci dvou názorů a čtenář si mohl sám vybrat, s čím souhlasí. Mimo jiné byl celý Klausův projev zveřejněn, takže zde nemohlo dojít k ovlivnění čtenáře vytrhováním vět z kontextu.

Kromě toho například deníky Mladá fronta DNES a Lidové noviny zveřejňovaly celé články psané Klausem, nebo zveřejňovaly doslovně jeho projevy. V Mladé frontě se 6. prosince 2001 měl možnost veřejně vyjádřit k desetiletému výročí podepsání Maastrichtské smlouvy. Po úspěšném referendu o vstupu ČR do EU byl zveřejněn jeho text, kde se vyjadřoval k tomu, že se nezúčastní velkolepých oslav, které považoval za křečovitě. V září roku 2003 se zde snažil upozornit čtenáře svým článkem na nebezpečí evropské ústavy. Lidové noviny k tomuto tématu evropské ústavy zveřejnily velmi obsáhlý Klausův článek *Kde je skutečná podstata sporu o Evropskou unii a její ústavu* v únoru roku 2004. Takovýchto článků bylo mnohem více, ale tyto zmíněné slouží jen pro ukázkou toho, že mohl Klaus bez zásahů redaktorů šířit své myšlenky prostřednictvím masových médií.

3.2 Referendum o vstupu do EU

Server Novinky.cz informoval zprávou z 16. dubna roku 2003 o podepsání prezidentem Klausem a premiérem Špidlou přístupové smlouvy k EU. Ve zprávě se psalo i o tom, že Klaus se neprojevoval rýpalstvím jako v minulosti, kdy kritizoval Brusel a byrokracii, a zdůraznil, že chce vytvářet prostředí pro vedení dialogu o unijních tématech. Poté sice na malou chvíli média informovala jen o Klausovi v souvislosti s americkou armádou a rozmístěním vojenských základen, ale 5. května informovaly Novinky.cz o tom, že se konala schůzka s pěti předsedy parlamentních stran o EU. Každý z představitelů měl k tématu podle Klause jiný názor, ale to považoval za přirozené. Podle premiéra Špidly mají oba jiný názor na budoucí návrh evropské ústavy a otázky společné zahraniční politiky. 27. května se čtenáři serveru iHNED.cz mohli dočíst, že Klaus není spokojen s reklamními spoty pro vstup do EU. „*Jsem velmi proti tomu, abychom si vstup do EU trivializovali, abychom si mysleli, že je to téměř nevýznamná událost, abychom ji bagatelizovali takovými reklamami, jaké občas vidím v televizi,*“ čímž dával nepřímě najevo své první postoje k referendu, které se mělo konat. To mu bylo vyčteno ve vydání deníku Právo 12. Června. Zatímco ostatní politikové se jasným ANO nebo NE vyjádřili ke vstupu, tak Klaus to neudělal. Byl zde srovnáván s exprezidentem Havlem, který se pro vstup do EU vyjádřil kladně. Klausovo nevyjádření se k referendu kritizovali 16. června ve zprávě na iHNED.cz ministři Bohuslav Sobotka a Zdeněk Škromach z ČSSD. „*Jako občana*

České republiky mě mrzí, že můj prezident se nedokázal - na rozdíl od prezidentů Polska, Slovenska a Maďarska - jasně vyjádřit před referendem a nedal občanům signál, jak bude jako prezident hlasovat,“ řekl Sobotka. Podle Škromacha je Klaus veřejnou osobou a má dát občanům jasný signál. O den později se na iHNED.cz objevila zpráva, který obsahovala tiskové prohlášení pražského hradu, ve kterém stálo, že Česká televize neumožnila v sobotu po sečtení výsledků referenda přenést živě Klausovo vyjádření, které mu umožnil až v neděli Český rozhlas. Ve stejný den vyšla v Právu zpráva Soukromník Klaus, kde byl právě za svou nečinnost autorem zkritizován: *„Ve chvíli, která se pro národ neopakuje, nemůže stát aktivní prezident okatě mimo veřejný prostor. Musí být jedním z hlavních aktérů mimořádných dnů, příjemcem a vykladačem unikátního dění. Klaus se však ukryl na chalupě a lidem se neukázal. Ani v televizi.“* 18. června však v iHNED.cz vyšla zpráva o tom, že šéf Rady České televize kritizoval její vedení, protože prezidentská kancelář o deseti až třicetiminutový čas pro prezidenta Klause žádala s měsíčním předstihem, ale požadavek byl zamítnut.

3.3 Ratifikace Lisabonské smlouvy

V době, kdy byla Lisabonská smlouva podepsána a čekalo se pouze na její ratifikaci v členských státech, měl 19. února Klaus v Evropském parlamentě projev. Oproti situaci z referenda a jeho nevyjádření se zde kritizoval EU bez okolků. Lidové noviny o tom psaly 20. února. Kromě toho, že shrnuli obsah jeho projevu do jednoho odstavce, popsali i atmosféru, v jaké vše probíhalo. *„První bučení pak přišlo tehdy, když si hlava státu rýpla, že na půdě eurosněmu je prosazován jen jeden názor a kdo uvažuje o jiné alternativě, je považován za odpůrce evropské integrace“* (2009, č. 43, s. 1). Když pokračoval s tím, že Lisabonská smlouva zvýší defekt odcizení mezi lidmi a EU, a že řešením tohoto defektu není posilování role Evropského parlamentu, začali ze sálu eurosocialisté a Zelení odcházet. Zmiňovali ve článku také to, že poslanec Evropského parlamentu Schulz označil ty, kteří Klausovi tleskali, za antievropany a neofašisty. Kromě toho bylo ve vydání srovnáváno Klausovo vystoupení s Havlovým, který na půdě Evropského parlamentu vystupoval o devět let dříve. Obě dvě si velmi kontrastovaly, protože v tom Havlově znělo: *„EU by měla mít*

dříve či později svou přehlednou a obecně srozumitelnou ústavu, kterou by si mohly děti bez velkých potíží osvojovat ve škole“ (2009, č. 43, s. 1). Lidové noviny ale věnovaly celou jednu stránku kompletního přepisu Klausova projevu, který měl titulěk *Unie je v podstatě revoluční experiment*. To článek na titulní stránce však byl o dost ostřejší - *Klaus dštil síru na EU*. V tomto čísle tak byl prezentován jako osobnost, která si za svými názory pevně stojí, i když je ve viditelné menšině.

30. dubna se v Lidových novinách zaobírali otázkou, kdo bude předsedat Evropské unii, protože se v ČR rozpustila vláda a měly se u nás konat předčasné volby. Otázka to byla především pro EU, protože se měl konat v červnu summit EU, ve kterém by se mělo jednat o Lisabonské smlouvě, opakovaném referendu o její ratifikaci v Irsku a klimatických otázkách. Předsednictví tak do svých rukou přebíral právě Klaus a to vzbuzovalo pravděpodobně obavy. „*Jediné, z čeho mají v unii strach, je řízení Rady Klausem*,“ (2009, č. 101, s. 7) napsali ve článku. Zmiňované byly i možnosti, že se summit odsune až na červenec, kdy bude předsedat EU Švédsko, nebo bude Klausem zastoupen premiér Fischer.

Ve chvíli, kdy Irové ve druhém referendu schválili Lisabonskou smlouvu, zůstával poslední překážkou Klaus. Tomu se věnovaly Lidové noviny 5. října. Na titulní stránce byl velký titulěk *Klaus drží Evropu v šachu kvůli Lisabonu*. Klaus vysvětloval situaci tak, že teď je na řadě Ústavní soud, kterému dal posoudit Lisabonskou smlouvu, zda není v rozporu s ústavou. Evropští politici však byli poměrně mírní, aby Klause nenaštvali. Sarkozy pouze požádal, aby evropské státy stihly ratifikovat smlouvu do konce roku a předseda Evropského parlamentu Jerzy Buzek označil Klausovo váhání za demokratickou proceduru a prohlásil, že chce být opatrný, co se nátlaku na Klause týče. V komentáři ale byl Klaus označen za muže, který je právě na Olympu. EU nemá plán B a všichni nyní čekají jen na něj. Tohle je prý hvězdná chvíle, na kterou čekal. Ozývaly se však z EU hlasy, že pokud neprojde ratifikace včas, přijdeme o místo eurokomisaře, protože by se rozdělení řídilo smlouvou z Nice.

O týden později 12. října se věnovali Klausovu požadavku o získání výjimky z Charty základních práv. Činil tak z důvodu obavy o prolomení Benešových dekretů. Podle expertů by se to však nijak jejich prolomení dotýkat nemělo, že žádné

nebezpečí nehrozí. a stupňovaly se reakce ze zahraničí, například titulky zahraničních médií. Britský Guardian napsal *Protievropský prezident Václav Klaus požadavky popudil Brusel, Berlín a Paříž*; The Times *Rozčilení lídři EU jsou odhodláni zabránit prezidentu Klausovi, aby zdržoval nebo doplňoval Lisabonskou smlouvu*. V celé Evropě měl jen jednoho spojence, britské premiéra Davida Camerona. Ten napsal Klausovi dopis, že pokud s podpisem počká nejméně do příštího května. To se totiž budou konat ve Velké Británii volby a pokud by v nich Cameron vyhrál, nechal by o Lisabonské smlouvě hlasovat v referendu. To by mohlo smlouvu pohřbít, napsali v Lidových novinách.

Lisabon stejně nepodepíšu, řekl prý Klaus. Tak vypadala titulní stránka Lidových novin o dva dny později, tedy 14. října. Podle redaktora britského deníku The Times to řekl Klaus v okruhu svých blízkých přátel. Prý tuto informaci ale převzal z druhé ruky. Po tomto předseda Evropské komise přitvrdil a prohlásil, že by Klaus neměl klást další překážky, byl volen Parlamentem, který již smlouvu schválil a znovu zopakoval výstrahu, že pokud se smlouva neratifikuje, přijde Česká republika o místo eurokomisaře. Připomněl i to, že to byl právě Klaus, kdo podával přihlášku do EU a následně i podepsal přistoupení k EU.

Poslední z této série článků o Lisabonu vyšel v Lidových novinách 4. listopadu. Na titulní stránce je fotka Klause se zklamaným výrazem ve tváři a nad ním titulek *Nesouhlasil. Přesto podepsal*. Podle Lidových novin podepsal smlouvu 6 hodin po tom, co obdržel oznámení od Ústavního soudu, že je Lisabonská smlouva v souladu s českou ústavou. Informují také o tom, že ji Klaus podepsal v tichosti, sám a bez účasti kamer. Podepsat smlouvu bez dalších průtahů mu nařídil Ústavní soud, což prezident zkritizovat. Podepsal i proto, že vláda vyjednala výjimku s Listinou základních práv, která nebude v ČR platit. Zatímco čeští politikové se vyjadřovali k ratifikaci kladně, Cameron řekl, že je zklamán a odvolal referendum, které slíbil, pokud Klaus s podpisem počká.

4 Využití řešené problematiky v médiích

V poslední části této bakalářské práce přistupujeme ke zpracování zvoleného tématu v žurnalistickém diskurzu. Čtenář následující kapitoly může být klidně čtenářem mainstreamových deníků, kde si občas přečte jen nějaké články z ekonomiky, ze kterých získal základní přehled, aby zde bez obtíží dočetl vše až do konce.

4.1 Úvodní článek

Život v EU přestává být pohádkou

„Když ptáčka lapají, hezky mu zpívají,“ říká jedno přísloví, které by šlo s trochou nadsázky aplikovat na rozšiřování Evropské unie o nové členy. V brožurách vydávaných EU se píše o procesu rozšiřování vždy pozitivně. Získat tím má jak EU, tak přistupující země. Jenže skutečnost je jiná. V Evropě roste nezaměstnanost a podle průzkumů české agentury STEM vzrůstá nedůvěra našich občanů v samotnou EU. Její budoucnost vůbec není tak jistá, jak někteří její představitelé tvrdí, protože se blíží volby do Evropského parlamentu, které mohou změnit směr vývoje samotné EU.

S ekonomickým „nerůstem“ u nás bojuje ČNB

Česká republika má tradici v průmyslu už od dob, kdy byly české země součástí Rakousko-Uherska. V monarchii jsme patřili mezi průmyslově nejvýznamnějšího hráče. Vznikaly zde podniky, jejichž značky žijí dodnes a zná je celý svět. Průmysl však zpomalil s druhou světovou válkou a s nástupem komunistické strany a dozoru Sovětského svazu se už mezi světovou špičku neměl šanci podívat. Události roku 1989, stejně jako úspěšná vyjednávání s EU o vstupu, přinesly naději, že tady bude líp. Místo toho nyní stojíme na místě, stejně jako ostatní členové unie a čekáme, co nás znovu posune k ekonomickému růstu.

Pomocť nám měla intervence České národní banky, která oslabuje korunu vůči euru, aby podpořila export a vedla k ekonomickému růstu, jenže ekonom a

bývalý český prezident Václav Klaus ji okomentoval 17. března na přednášce studentům Vysoké školy ekonomické v Praze slovy: *„Stejně jako my vidí tito lidé chabý ekonomický růst, či spíše nerůst, a myslí si, že ho mohou vytvořit či zařídit tisknutím peněz – což je skoro totéž – vytvářením státních dluhů. I studenti ekonomie vědí, že tak se ekonomický růst zorganizovat nedá, to by bylo příliš snadné,“* takže nezbyde nic jiného, než jen dále čekat, kdo má onu pravdu a jestli růst dorazí.

Roste pouze nezaměstnanost

Tento rok v březnu bylo v Řecku přes 27 procent lidí bez zaměstnání, což je nový řecký rekord. A nejhorší to mají v této skupině nezaměstnaných mladí lidé a absolventi škol. Podle Eurostatu jich nenajde práci 60 procent. K tomu dodejme informaci, že lidé, kteří jsou bez práce déle než 1 rok (těch je z nezaměstnaných přes 70 procent), nemají nárok na podporu v nezaměstnanosti. Podobně špatná čísla, i když o trochu lepší než jsou ta řecká, hlásí Španělsko, Portugalsko a Kypr. V celé EU je průměrná nezaměstnanost okolo desíti procent.

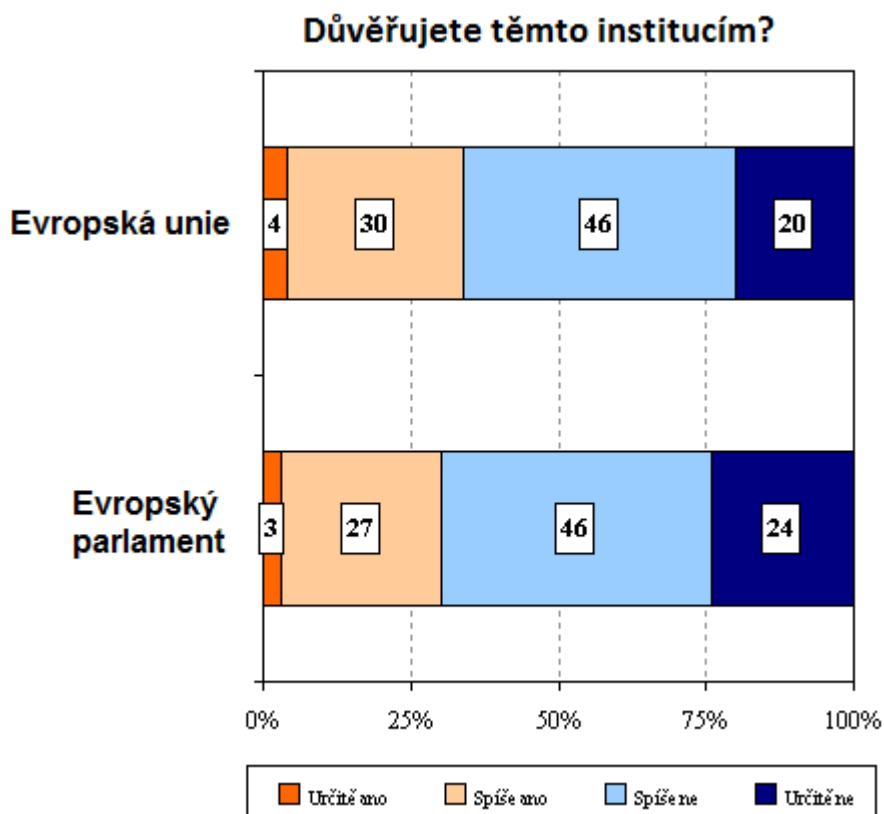
Jenže vysoká nezaměstnanost s sebou přináší i další problémy: *„Zvyšuje se podíl sociálně vyloučených osob a lidí žijících pod hranicí chudoby, snižuje se míra sociální ochrany obyvatel, rozpadá se sociální soudržnost ve společnosti. Tímto způsobem dochází k narušení, či přímo k destrukci základních pilířů, na nichž stojí evropský sociální stát,“* píše v knize Řešení eurokrize: federalizace nebo rozpad eurozóny Jiří Malý, ředitel Institutu evropské integrace z NEWTON College.

Jiného názoru je devěťadvacetiletá Martina Horáková z Novojičínska, která cestuje do Řecka pravidelně na letní dovolené poslední 4 roky: *„Zdá se mi, že obrázek Řecka je v médiích trochu zkreslen. V přímořských letoviscích je vše v pořádku a u antických památek ve městech stále davy turistů z různých koutů světa. Na protestující zaměstnance jsem ještě nenatrefila.“*

Euroskeptismus, rostoucí trend v Evropě?

Agentura STEM prováděla v únoru tohoto roku průzkum o důvěře českých občanů k EU a jejím institucím a zjistila, že od roku 1994 je nejnižší v historii.

Pouhých 34 procent občanů jí důvěřuje a ještě o čtyři procenta méně důvěry získal Evropský parlament. Takový výsledek má dvě příčiny: „*Jednak problémy na domácí politické scéně a to, že vlastně nikdo z našich politiků Evropskou unii vášnivě neobhajoval. A samozřejmě to byla nová situace, dopady finanční krize a to, že občané pozorovali, že Evropská unie obtížně zvládá problémy, do kterých se dostává,*“ uvedl pro Český rozhlas Jan Hartl, ředitel agentury STEM.

Graf 1: Důvěra v instituce EU

Zdroj: STEM. Trendy 2/2014, vydáno dne 10. 3. 2014

Podobně na tom jsou i občané ve Velké Británii, protože tam v posledních komunálních volbách v roce 2013 uspěla Strana nezávislosti Spojeného království (UKIP), vedena charismatickým Nigelem Faregem, která se profiluje jako silně euroskeptická a požaduje vystoupení z EU. V České republice se takto ostře vůči EU vyhraňuje jen Strana svobodných občanů, které od jejího vzniku v roce 2009 s každými uskutečněnými volbami narůstal počet volebních hlasů. V

posledních podzimních volbách do poslanecké sněmovny skončili na 10. místě s 2,46 % před Stranou Práv Občanů Zemanovci.

O budoucnosti rozhodnou volby

Výše zmiňovaný průzkum společnosti STEM odhalil také to, že o nadcházejících volbách do Evropského parlamentu ví jen 51 % dotázaných. To určitě není povzbudivé číslo. Jenže volební účast, která bývá u eurovoleb vždy nízká, nebude asi ničím výjimečná ani tentokrát. Jenže podle Václava Klause se stává EU nedemokratickou organizací, kde jde hlavně o zájmy byrokratů a jedinou možností, jak může člověk do chodu EU zasáhnout, je právě zvolení svých zástupců ve volbách do Evropského parlamentu.

„Jít volit by asi mělo být povinností každého, ale já nepůjdu, protože nevím, koho volit. Většina spolužáků, kteří už mají 18 let, o volbách dokonce ani neví,“ řekla Jana Sýkorová, prvolička z Ostravska. Přitom tento názor není mezi mladými lidmi ojedinělý. Chybí zde strana, která by motivovala mladé k zapojení se do politiky.

I přesto ale budou tyto volby do Evropského parlamentu, které se konají jen jednou za 5 let, klíčové. Ekonomická stagnace a nezaměstnanost se nějakým způsobem dotýká každého Evropana. Podle výzkumu Pew Research Center z loňského března bylo nespokojeno s vývojem EU dokonce mnohem více Francouzů než Italů a Španělů, na které přímo doléhaly důsledky evropské dluhové krize. Tím tak vzniká otázka, jak se k volbám postaví občané všech členských zemí. Zákony, které ovlivňují každodenní život občanů unie, musí projít vždy přes Evropský parlament. Může se proto stát, že kvůli rostoucí nespokojenosti občanů s prací evropských institucí, možná i nenaplněnými očekáváními při vstupu do EU, dopadnou volby překvapivě a začne se psát nová evropská kapitola.

4.2 Interview

EU skončí rozpadem. Tak vidí budoucnost euroskeptik

(foto z www.petrmach.cz)

Petr Mach je český ekonom, vysokoškolský učitel a také profesionální politik. Zastává funkci předsedy ve Straně svobodných občanů, která je liberální a především euroskeptická. Svůj pohled na Evropskou unii prezentoval v mnoha odborných člancích v různých novinách, časopisech a také v měsíčníku Laissez Faire, který v roce 1998 založil. Napsal i knihy Úskalí evropské integrace a Jak vystoupit z Evropské unie. Mimo jiné v letech 2003-2007 pracoval jako poradce prezidenta Václava Klause. Co se tedy týká evropských záležitostí, ví toho opravdu hodně.

V Evropské unii nyní budeme už 10 let. Je to podle Vás důvod k oslavám?

Spíš říkám, že končí naše druhá „pětiletka“. Pětiletka centrálního plánování, zdražování elektřiny, ekonomické stagnace a vysoké nezaměstnanosti. Stejně jsou na tom ostatní členové EU, protože jsou to jednotné směrnice pro všechny členy, které způsobují tento hospodářský úpadek.

Přineslo nám členství v EU něco dobrého?

Na EU je pozitivní volný pohyb kapitálu, zboží a služeb, volné cestování. Jsem ale přesvědčen, že toto můžeme mít i bez EU. Země jako Norsko nebo Lichtenštejnsko jsou zapojeny jen do těchto „čtyř svobod“ a nevztahují se na ně jiné směrnice EU.

V průzkumech nyní dosáhla důvěra českých občanů v Evropskou unii nejnižšího výsledku od roku 1994. Proč tomu tak je?

Myslím, že lidé vidí kupu nesmyslů, které k nám z unie přichází. Vnímají viditelné euronsmysly, jako například přejmenovávání pomazánkového másla. Vnímají absurdnost těchto věcí a cítí, že je na EU cosi zkaženého.

Ve Velké Británii se hovoří o vystoupení z EU. Je to v nejbližší době reálné?

Když budeme věřit slibu premiéra Davida Camerona, uskuteční se referendum v roce 2017 a Britové pak budou – jak napovídají všechny průzkumy – hlasovat pro vystoupení.

Pokud by stát vystoupil, nastanou nějaké ekonomické problémy?

Británie by pravděpodobně zůstala členem EHP (Evropského hospodářského prostoru). Takže ani pro nás ani pro Británii by se mnoho nezměnilo. EU by přišla asi o 8 miliard eur z britského rozpočtu, ale my bychom zas nemuseli dál platit z našeho rozpočtu příspěvek na tzv. britskou slevu.

Jediným státem, který v historii vystoupil, bylo Grónsko. Jaké má nyní vztahy s EU?

Grónsko může do EU exportovat bez cel a bez kvót. Má dojednanou obchodní dohodu jakožto dánské zámořské území. Přes 90 % grónského exportu jde do EU. Takže se mu daří velmi dobře, aniž by se na něj vztahovaly jednotlivé směrnice EU.

Jste pro, aby i Česká republika vystoupila z EU?

Ano. Vystoupit z EU a zůstat členem EHP, abychom dál měli volný přístup na evropský trh.

Může EU státu, který z unie vystoupil, nějakým způsobem zabránit ve členství pouze v EHP?

EHP je odlišná smlouva. Takže stačí vystoupit z EU a současně zůstat v EHP. To nemůže EU nijak zablokovat.

Strana svobodných občanů, ve které jste předsedou, kandiduje do Evropského parlamentu. Co by taková euroskeptická strana v parlamentu dělala?

Než Česká republika vystoupí, tak to ještě chvíli potrvá. Do té doby chceme bránit všem dalším škodlivým návrhům. V europarlamentu můžeme proti mnohým takovým hlasovat.

Podle březnového průzkumu agentury STEM důvěřuje EU jen třetina českých občanů. Myslíte, že to přinese stranám, jako je ta vaše, větší procento hlasů?

Většina lidí k volbám do europarlamentu vůbec nepůjde. Očekává se volební účast maximálně 25 %. Přesto věřím, že velká část voličů, která k volbám přijde, bude euroskeptická. Proto je šance, že po těchto volbách už nebude Evropské komisi procházet každý návrh tak hladce, jak Nejvyššímu soudu (pozn. autora: nejvyšší orgán státní moci v Sovětském svazu).

Věříte, že se vaše strana do Evropského parlamentu dostane?

Věříme v úspěch. Pokud přijdou k volbám všichni ti, co nás volili na podzim do sněmovny, dalo by to při nízké účasti 5 % a usedli bychom v Evropském parlamentu.

Uvažujete, že by Svobodní požádali Václava Klause o spolupráci?

Neuvažujeme.

Jaký je teď mezi vámi vztah?

Já k němu pořád chovám úctu jako k bývalému premiérovi a prezidentovi. A to navzdory jeho krokům, se kterými jsem nesouhlasil.

Pokud se vrátíme k tématu samotné EU, co je jejím největším problémem?

Snaha rozhodovat všechno shora, nedovolit žádnou volnost. Bylo by skvělé, kdyby třeba vstup do eurozóny byl dobrovolný nebo kdyby se dalo z eurozóny vystoupit. EU je příliš sešněrovaná.

Jak vidíte EU za 10 let?

EU skončí rozpadem. Její hospodářský úpadek bude dál pokračovat. Nové akční plány nemohou změnit její podstatu – pošetilou snahu řídit hospodářství shora. Odejde Británie, pak další státy. Budeme dělat všechno pro to, aby z EU po jejím rozpadu zůstalo to dobré – volný obchod a svobodné cestování.

Děkuji za rozhovor.

4.3 Anketa

UŽ 10 let jsme členy EU. Podílíme se na jejím fungování, v roce 2009 jsme jí předsedali. Díky procesu evropské integrace se EU nadále rozšiřuje. Zeptali jsme se samotných obyvatel ČR, jak hodnotí její současný stav. Jste s Evropskou unií spokojeni, nebo jste čekali něco jiného?

Veronika Juriková, 20 let, studentka historie

Nejsem spokojena s dnešním stavem. Původní myšlenky se zvirtly a vše směřuje k vytvoření jakéhosi velkého státu. Když se podíváme zpátky do historie, tak zjistíme, že se rozpadl Sovětský svaz, Hitlerova třetí říše, Rakousko-Uhersko a dřív i Svatá říše římská. Proč se snažit o něco takového znovu, když vidíme, že se to nikdy nepovedlo? Základem pro každý státní útvar by měl být společný jazyk a nějaké historicko-kulturní hodnoty. Nestačí k tomu stejné směrnice a zákony.

Miroslav Balaš, 22 let, autodopravce

Jsem spokojen s tím, že si můžu zajistit kdekoliv v EU práci, neplatit cla a nestát dlouhé hodiny na hranicích kvůli kontrolám. Navíc fakturuju v eurech a díky intervenci ČNB teď vydělávám o trochu víc než minulý rok. Koruna je ale český symbol a měli bychom si ji nechat. Nelíbí se mi, že EU nařizuje přimíchávat biosložky do paliv, které nemají dobrý vliv na motory. Navíc asi nikdy nepochopím boj proti emisím a klasickým žárovkám.

Jaroslav Z., 64 let, důchodce

V referendu o vstupu jsem tenkrát hlasoval pro. Na svém rozhodnutí bych nic neměnil. Členství nám nepřineslo vůbec žádné potíže, jak si někteří dovolují tvrdit. Staví se zde nové silnice s podporou evropských fondů, máme nové cyklostezky a vše funguje. Stále platíme naší korunou, čerpáme všech výhod EU a můžeme jezdit po skoro celé Evropě jen s občankou.

Veronika Nováková, 21 let, studentka práv

Moc se mi nelíbí, kolik nových věcí z EU musíme vnášet do našeho právního řádu. Zdá se mi, že z našeho parlamentu bude za chvíli jen loutka. Docela se bojím i o své

soukromí. Mám pocit, že se nás EU bude chtít snažit sledovat všemožnými způsoby na každém kroku. Zprávy od Snowdena o tajných službách jsou zneklidňující.

Petr Z., 33 let, manažer

Vstup do EU mi usnadnil odjet do Nizozemska a najít si práci. Pár let jsem tam zůstal, vydělal si nějaké peníze a určitě to byla dobrá zkušenost. Přínos EU vnímám jedinečně pozitivně.

Milan Novotný, 39 let, obchodní zástupce

Určitě je EU dobrý prostředek pro hospodářskou situaci, ale často jezdím do Francie, tak mě trochu děsí rodinná a imigrační politika. Mladé lidi EU vůbec nemotivuje mít děti, ale vůči Asiatům nebo přistěhovalcům z blízkého východu a jiným národům je otevřená. Považuji to za větší problém než třeba velikost klecí pro slepice. Mám strach, že Evropané vymřou a Evropu ovládne někdo jiný.

Jaroslava Svobodová, 71 let, důchodkyně

Na toto asi nemám vůbec žádný názor. Nemyslím si, že by se mě EU nějak dotýkala. Nebyla jsem ani u voleb, protože oni stejně nemají o člověka zájem. Všem tam jde jenom o vlastní peníze.

4.4 Recenze

Evropská integrace skutečně bez iluzí

V roce 2011 napsal Václav Klaus knihu *Evropská integrace bez iluzí*, kterou vydal v Praze Knižní klub. Kniha má 152 stran a nalezneme v ní 5 kapitol. Jak napovídá název, obsah se týká evropské integrace.

V první kapitole nás autor stručně seznamuje s historií, kde se dozvídáme, jak to tenkrát „otcové“ evropské integrace Schuman a Monnet mysleli a jak tento proces postupoval do současnosti. Nejvíce se zde dozvíme především o návrhu evropské ústavy a o Lisabonské smlouvě.

Ve druhé kapitole autor uvádí, že se právě nacházíme v jakémsi mezistavu, kdy je nutné se rozhodnout, kam budeme směřovat. Jestli zpátky ke kořenům EU, nebo budeme pokračovat v nastaveném nestabilním systému – k vytvoření fiskální a politické unie.

Třetí kapitola, která obsahuje jediné tři velmi zjednodušené grafy celé knihy, osvětluje ekonomické přínosy evropské integrace. Autor zde poukazuje na to, že s prohlubováním integrace klesá celkový ekonomický přínos.

Ve čtvrté kapitole se zamýšlí nad demokracií v EU a nad budoucím vývojem členských států. Krátce zde odbočí i k české politice, kde poukazuje na to, že i největší euroskeptikové z ODS se v době českého předsednictví EU v roce 2009 stali ve světě velké politiky „vzornými *Evropany*“.

V poslední páté kapitole se dočteme, kde bychom mohli nacházet možná východiska. Podle autora především v opuštění sociálně-inženýrské představy o sjednocení kontinentu a k navrácení se k původní spolupráci suverénních členských států.

Kniha vznikala v době, kdy byl Václav Klaus prezidentem České republiky a mohl do budoucího vývoje evropské integrace, i když jen velmi omezeně,

promlouvat. Možná proto je tato publikace psána odborně a není určena široké veřejnosti. Cílovým čtenářem by mohl být například ekonom, politolog nebo intelektuál, který si rád přečte názory, které nejdou v hlavním proudu.

K problematice evropské integrace se zde staví velmi kriticky. Poukazuje na chyby, kterých se strůjci evropského integračního procesu dopustili a požaduje reformy, které musí být radikální, protože současný stav považuje za finančně nákladný a ne dlouhodobě udržitelný. Mezi kapitolami se ale pro odlehčení nachází černobílé kreslené vtipy, které souvisí s daným tématem. Nejvíce mě pobavil asi ten, kdy dva evropští úředníci u břehu odpovídají topícímu se muži, že mu nemohou pomoci, protože právě zachraňují Řecko.

Celkově však jde o dílo, které není jen pouhým útokem na Evropskou unii. Veškerá tvrzení, se kterými by bruselský eurokrat nesouhlasil, se zde autor snažil podložit fakty a čtenářům tím vysvětlit, proč smýšlí právě takto. Kromě toho zde ale opakuje své myšlenky o liberálně-demokratickém řešení ekonomických a politických problémů, takže tato kniha možná nebude přínosem pro ty, kdo Václava Klause sledují dlouhodobě. Nezapomněl zde i párkrát zmínit téma boje proti emisím CO², který považuje za zbytečný a hlavně velmi nákladný. Jinak nejde knize vytknout vůbec nic a mohu ji doporučit všem, kteří se chtějí vyznat v problematice evropské integrace, na kterou autor nahlíží bez iluzí. Určitě splní jejich očekávání.

5 Závěr

Na začátku práce jsme si kladli za cíl sledovat vývoj názorů a postojů Václava Klause vůči Evropské unii a zjistit, jaký je jeho mediální obraz. Po krocích jsme se dostali k tomuto závěru.

Nejdříve jsme se zaměřili na popis historie dnešní EU. Zjistili jsme, že se formovala těsně po druhé světové válce a do dnešní podoby byla změněna v průběhu celého půlstoletí několika smlouvami. V devadesátých letech Klaus právě původní myšlenku EU, že měla sloužit proti zabránění válek a podporovat hospodářství členských zemí nulovými obchodními bariérami, označoval za velmi dobrou. Na počátku 90. let, kdy o vstupu do EU uvažovalo i tehdejší Československo, vznikaly první náznaky toho, že se rozšíří Maastrichtskou smlouvou EU kromě otázek hospodářských i k politickým. To Klaus sice odmítal a chtěl pouze otevřenou a svobodnou Evropu, ale i přesto v roce 1994 prohlásil, že věří v pozitivní vliv evropské integrace. Česká republika podle něj měla EU co nabídnout, protože nás viděl jako stabilního člena, který se chce na integraci podílet a nestát bokem. Prohlašoval, že je optimistou, co se týče evropské integrace, i když už dodal, že je eurorealistou, co se týče snahy unifikovat Evropu. Což se projevilo od první chvíle, kdy byl zmíněn vznik projektu společné evropské měny. Nelíbilo se mu ani postupné rozšiřování většinového systému hlasování místo jednomyslného. I přesto v roce 1996 podal přihlášku do EU.

I když i po odevzdání přihlášky tvrdil, že je vstup výhodný jak pro nás, tak pro EU, v průběhu času zjišťoval, že je tomu jinak a jeho nadšení z evropské integrace ochabovalo. Maastricht podle něj nastolil podmínky k postupnému unifikačnímu procesu EU, což podle něj bylo nepřijatelné, protože požadoval trhy neregulované a svobodné. Tvrdil, že Evropě začíná vládnout měkký socialismus s lidskou tváří a například z projektu společné evropské měny se stává projekt čistě politický. Vadil mu i přebytek úřadů a byrokracie. V době čekání na vstup poukazoval také na to, že členské země kladou pro vstup různé překážky a například otevření pracovního trhu členských zemí pro nově příchozí někteří nechtějí povolit, i když to je jedna ze čtyř svobod. Evropskou integraci shledával jako proces, který má být výhodný pouze pro

jednu stranu. Nebyl potěšen ani výroky o tom, že nově přistupující země střední a východní Evropy by měly být pouhou periferií. Později už označoval vstup do EU pouze jako volbu z rozumu a ne z lásky.

Zatímco na začátku jsme viděli, že o evropskou integraci jevil skutečný zájem, s návrhem evropské ústavy už pouze nesouhlasil a kritizoval ho. Navrhoval pouze deregulaci trhů a spolupráci suverénních členů. Neexistoval podle něj žádný evropský lid, který by tuto ústavu uznával. Poukázal také na to, že projekt měnové unie je v rozporu se slibovanými představami o ekonomickém růstu a označil ho za neúspěšný. V tom se jeho názory utvrdily, když zasáhla EU dluhová krize. Lisabonská smlouva ho pravděpodobně proslavila v celé EU nejvíce. Tvrdil, že je to pouze přepracovaná evropská ústava, která byla neúspěšná a sám ji ratifikoval až jako poslední z celé Evropy. Podle něj měla vést smlouva především k další centralizaci moci, odevzdávání své suverenity EU a pozdějšímu vytvoření evropské federace. Ekonomiku také začaly ovládat boje proti globálnímu oteplování a CO², což nepovažoval vůbec za důležité a o evropské integraci se vyjádřil tak, že se dostala do slepé uličky. Tento směr považoval pro ČR za nebezpečný a v jedné z jeho knih z roku 2013 byla mimo jiné i úvaha o tom, že vystoupení ČR z EU by mohlo být jedním z řešení.

Z českých médií jsme zjistili to, že Klaus měl prostor pro své vyjadřování se jak vlastními texty, tak například v období ratifikace Lisabonské smlouvy se stal hlavním tématem několika vydání, kde byl vyobrazen jako euroskeptik. Ukázali jsme si, že se stal na malou chvíli i důležitým evropským politikem, na kterého upírala zrak celá EU.

V poslední části jsme se nastudovanou problematiku snažili použít v různých žurnalistických žánrech. V úvodním článku poukazujeme na problémy dnešní EU, které možná ovlivní volby do Evropského parlamentu, zeptali se na stav EU našich občanů a v interview se zeptali ekonoma a politika Petra Macha na tuto problematiku. Jako poslední je recenze, pro kterou jsme si vybrali Klausovu knihu Evropská integrace bezi iluzí.

Seznam použité literatury

Monografie:

GERŠLOVÁ, Jana a SEKANINA, Milan. *Teze k přednáškám předmětu Dějiny národního hospodářství*. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta, 2002. 128 s. ISBN 80-248-0203-1.

KAŇA, Radomír. *Evropská unie A*. 2. vyd. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta, 2010. 162 s. ISBN 978-80-248-2202-0.

KLAUS, Václav. *Evropa Václava Klause*. 2. vyd. Praha: Knižní klub, 2004. 208 s. ISBN 80-242-1239-0.

KLAUS, Václav. *Evropská integrace bez iluzí*. Praha: Knižní klub, 2011. 151 s. ISBN 978-80-242-3326-0.

KLAUS, Václav. *My, Evropa a svět*. Praha: Fragment, 2013. 179 s. ISBN 978-80-253-1755-6.

KLAUS, Václav. *Prezident republiky k Lisabonské smlouvě*. Praha: Euromedia, 2009. 63 s. ISBN 978-80-86938-86-8.

KLAUS, Václav. *Rok desátý: Václav Klaus 2012: [projevy, články, eseje]*. Praha: Knižní klub, 2013a. 330 s. ISBN 978-80-242-3934-7.

KLAUS, Václav a kol. *Česká republika na rozcestí: čas rozhodnutí*. Praha: Fragment, 2013. 231 s. ISBN 978-80-253-2023-5.

Elektronické zdroje

10 let Eura: Kdo má důvod oslavovat? *Václav Klaus* [online]. 2008 [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/97>.

Budoucnost Evropy? *Václav Klaus* [online]. 2010 [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/2731>.

DOKUMENT: Rozhovor s exprezidentem Klausem k výročí vstupu ČR do EU. *České Noviny* [online]. 2014 [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/domov/zpravy/dokument-rozhovor-s-exprezidentem-klausem-k-vyroci-vstupu-cr-do-eu/1068680>.

Důvěra Evropanů v EU padá, ukázal průzkum. Jen v Česku narostla. *iDNES.cz* [online]. 2013 [cit. 2014-28-04]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/pruzkum-evropane-prestavaji-verit-v-eu-fcn/zahranicni.aspx?c=A130514_065149_zahranicni_skr.

Důvěra občanů v Evropskou unii i Evropský parlament se nadále snižuje. *STEM – Středisko empirických výzkumů* [online]. 2014 [cit. 2014-29-04]. Dostupné z: <http://www.stem.cz/clanek/2912>.

Jednotlivé země. *Evropská unie* [online]. 2014 [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/countries/index_cs.htm.

Klaus se se šéfy stran ohledně EU nedohodl. *Novinky.cz* [online]. 2003 [cit. 2014-29-04]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/7469-klaus-se-se-sefy-stran-ohledne-eu-nedohodl.html>.

Klausovi se nelíbí televizní reklama na vstup do EU. *IHNED.cz* [online]. 2003 [cit. 2014-29-04]. Dostupné z: http://vyhledavani.ihned.cz/109-12848780-on-klaus-00000S_d-d9.

Lisabonská smlouva: manuál pro začátečníky. *Václav Klaus* [online]. 2008 [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/583>.

Malé národy a Evropa devadesát let po Masarykovi. *Václav Klaus* [online]. 2005 [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/3>.

Náš dnešní evropský problém. *Václav Klaus* [online]. 2004 [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/882>.

Pocity ze summitu EU-Latinská Amerika v Madridu. *Václav Klaus* [online]. 2010 [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/2599>.

Prezidentské apely. *Novinky.cz* [online]. 2003 [cit. 2014-29-04]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/9530-prezidentske-apely.html>.

Projev prezidenta republiky v Evropském parlamentu. *Václav Klaus* [online]. 2009 [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/229>.

Projev v předvečer vstupu ČR do Evropské unie. *Václav Klaus* [online]. 2004 [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/2340>.

Soukromník Klaus. *Novinky.cz* [online]. 2003 [cit. 2014-29-04]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/9803-soukromnik-klaus.html>.

Šéf Rady ČT kritizuje, že Klaus nemohl po referendu vystoupit. *IHNED.cz* [online]. 2003 [cit. 2014-29-04]. Dostupné z: http://vyhledavani.ihned.cz/109-12965870-on-klaus-00000S_d-97.

Špidla a Klaus podepsali smlouvu o vstupu do EU. *Novinky.cz* [online]. 2003 [cit. 2014-29-04]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zahranicni/6097-spidla-a-klaus-podepsali-smlouvu-o-vstupu-do-eu.html>.

Vraťme se k mezivládní Evropě. *Václav Klaus* [online]. 2006 [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/921>.

Výzvy roku 2009: pohled z České republiky. *Václav Klaus* [online]. 2009 [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/2210>.

Z vystoupení prezidenta republiky Václava Klause na tiskové konferenci s předsedou Evropské komise José Barrosem. *Václav Klaus* [online]. 2005 [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/1380>.

Zakladatelé EU. *Evropská unie* [online]. 2014 [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: http://europa.eu/about-eu/eu-history/founding-fathers/index_cs.htm.

Záznam z vystoupení prezidenta republiky Václava Klause na setkání s předními manažery. *Václav Klaus* [online]. 2004 [cit. 2014-04-29]. Dostupné z: <http://www.klaus.cz/clanky/2273>.

Seznam zkratk

ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
ČSR	Československá republika
EHP	Evropský hospodářský prostor
EHS	Evropské hospodářské společenství
ES	Evropské společenství
ESUO	Evropské sdružení uhlí a oceli
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU	Evropská unie
ODS	Občanská demokratická strana
USA	Spojené státy americké

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;

- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);

- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;

- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 9.5.2014

Ondřej Nečas

